

91/13

०११३ तिल्लीयाष्टके प्रथमः ॥०

७१/१३

श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिः ॐ प्रयत्नारुः शितिपृष्ठस्य धासे रामातरा विविशुः स
 प्रवाणी ॥ परिक्षितापित रा सं चरे ते प्रसन्नति दीर्घमायुः प्रयशे ॥ दिवससो
 धो न वो वृष्णे अश्वदेवी रत्ने मधुमंदहती ॥ नृतस्यात्वा स दसि क्षेमयं
 तं पर्ये कायरति वर्त्तनिंगो ॥ आसीमरो हसुय मः पतिः पतिश्चिकित्वा नयि
 विद्रयीणो ॥ प्रनीलपृष्ठो अवसस्या धासे स्ता अवा स य सुरुध प्रतीकः ॥ महिषा
 ष्टा मूर्जयंती रजूर्यं स्तभूयमानं व हृत्तो वहेति ॥ व्यगे मिदि सुतो नः सध स्न एका
 मि वरो दसी ल्या विवेश ॥ ज्ञानं ति वृष्णे अरुष स्य रे विमुत ब्रध्नस्य शा सने रणं ति
 ॥ दिवोरुचः सुरुचो रो वमाना इलायै वा गण्य मा महिनागा ॥ १ ॥ उत्तो पितृभ्यां प्र

विदानु घोषं महो मह द्वा म नयं त शरपं ॥ उसा ह्यत्र परिधानं मत्कोरनु सं धाम ज
 रितुर्ववस ॥ अध्वर्युभिः पंचभिः सप्तविप्राः प्रियं रसं ते निदितं पदेवे ॥ प्रांचो
 मंदं सुक्षणे अनुय्य देवा देवा नाम नुहि व्रतागुः ॥ देवा होता रा प्रथमान्ये जे स
 सप्तसासः स्वधयामंदति ॥ नृतं शं सत नृतमिनः आदुरनु व्रतं व्रतपादी ध्यानाः
 ॥ वृषाय ते मेह असाय पूर्वा र्षणे विनाय रश्मय सुयामा ॥ देव होत मंदितं अ
 कि तां नम हो देवा नो दसी एह वसि ॥ एक्ष प्रयजो दविणः सुवाचः सुकेतव उषसो
 रे वदुषुः ॥ उत्तो वि दने महिना पथि व्याः कृतं विदेनः संमहे दशस्य ॥ इला ग्रे मेपु
 रु दं सं स्तानि गे शश्व तमं हवमाना यसाध ॥ स्या नः सूनुः सानयो विजा वाग्ने साते

सुमतिर्भूतस्मे ॥ २ ॥ अंजं तित्वामध्वरे देवयं तो व न स्पते मधुनो देवेन ॥ यद्
 ध्वं स्तिष्ठारुविणे ह धत्ता च द्वा स्यो मा नुर स्या उपरि ॥ समिधुस्व अयमाणः पुरस्ता
 द्ब्रह्मवन्वानो अजरं सुवीरं ॥ अग्रे अस्म दमतिं बाधमान उष्ट्रयस्व महते सो भगा
 य ॥ उष्ट्रयस्व वनस्पते वर्षं न्यथि व्यात्यधि ॥ सुमितीमी यमानो व र्वा धाय ज
 वाहसे ॥ युवा सुवासाः परीवीत आगात्सु ३ श्रेयाः स्व वति जायमानः ॥ तं धीरा सः
 कव्यं नयंति स्वाधो ३ मनसो देवयं तः ॥ जाते जायते सुरि न त्वे अहं समर्थ आ
 विदथे वर्धमानः ॥ पुनंति धीरा अपसो मनीषा देवय विप्रुदियर्ति वाचं ॥ २ ॥ या
 न्वेन रो देवयं तो निमिमुर्व न स्पते स्वधितिर्वीत तक्ष ॥ ते देवा सः स्वर वस्तु स्थि वा

सः प्रजाव रस्मे दिधिषंतुर तं ॥ ये य वया सो अधि क्ष मिनिमिता सो य त सुव ॥
 ते नो व्यंतु वार्यः देवत्रा से त्र सा धसः ॥ आदित्या रुद्र विसवः सुनीथा घावासा
 मा पृथिवी अंती रक्षं ॥ सजोष सो य त म वं तु देवा उर्ध्वं कृण्वं त ध्वस्ये के लुं ॥ हंसा
 इव श्रेणि शो य तानाः शुक्रा वसानाः स्वर वेन आगुः ॥ उनी यमानाः कविभिः
 पुरस्ता देवा देवाना मपि यंति पाथः ॥ अंगाणी वेष्टं गिणा सं द ह्ये वषाल वं तः स्व
 रवः पृथिव्यां ॥ बाघा इव विह्वे ओषमाण आस्मै अ वंतु पत ना ज्येषु ॥ वनस्पते श
 त व लुशो विरोह सहस्त्र व लुशा विवयं रुहेम ॥ पंत्वा मयं स्वधिति स्ये जमानः प्रणि
 नायम हते सो भगाय ॥ ४ ॥ सखाय स्वाव वृमहे देवमर्ता सुतये ॥ अपां न्नापातं

सुभांसुशरित्सुप्रतूर्तिमनेहसं॥ कायमानेवनालेयन्मातृरत्नानपः॥ न
 तत्ते अग्रे प्रमर्षेनैव तेनयद्रे संनिहाभवः॥ अतिरतृष्ववक्षिथाथैवसुमना
 असि॥ प्रप्राप्तेयंतिपर्यन्त आसतेयेषासुरेभ्यः॥ अत्यसि श्रितः॥ अयिषीवांसमति
 अधः शश्वती रतिसश्वतः॥ अन्वीमविदं निविरासो अदुहो सुसिंहमिव श्रितं
 ॥ सस्वांसतमवत्तनाग्निमिथातिरोहितं॥ ऐनं नयं मत्तरेखापरावतो देवभ्यो
 मथितेपरि॥ ५॥ तं त्वामर्ता अग्रभ्यान्ते देवभ्यो हव्यवाहन॥ विश्वान्यद्यज्ञो अभिपा
 सिमानुषत वक्रतायविषय॥ तदुदंतवरुदं सनापाकायचिपद्यति॥ तं पदं
 प्रपरावः समासते समिधमपिशर्वरे॥ आजुहोतास्वध्वं शीरपावकशोविषं॥

आशुं इत्तमजिरं प्रतमी उये श्रुषो देवं सपर्यत॥ त्रीणि शतानि सहस्राण्यग्निं त्रिंश
 ज्देवानववा सपर्यत॥ ओशं न्येतैरस्तृणं न्वर्हि रस्मा आदिधो तैरन्यसादयत॥
 ॥ ६॥ त्वामग्नेमनषिणः सुम्राजं यर्षणीनां॥ देवामर्ता संरुधते समध्वरे॥ तं यज्ञे
 षु त्विजमग्ने होतारमी लुते॥ गोपान्तस्य दीधि हि श्वे स्वदेमे॥ सघायस्ते ददाशति
 समिधा जाते वदेसे॥ सोऽ अग्ने धते सुवीर्यं सपुष्पति॥ सकेतु रध्वराणां मग्निर्देवे
 भिरागमत्॥ अजानः सप्त होतारं भर्हो विष्मते॥ प्रहोत्रे पूर्ववयो मये भरता ब्रह्
 त्॥ विषाज्योतीषि विभ्रते नवधसे॥ ७॥ अग्निं वर्धतु नो गिरो यतो जायत उक्थः॥
 महिषा जायद्रविणाय दर्शतः॥ अग्ने यजिषो अध्वरे देवा देवयते यज॥ होता मद्रो वि

राजस्यतिस्त्रिधः॥सनःपावकरीदिहिधुमरस्मेसुवार्थ॥भवास्तोत्तुभ्योअ
 तमस्सुस्तये॥तत्वाविप्रविर्ण्यवेजागवांसःसमिधते॥हव्यवाहममर्येसहोच
 धा॥८॥अग्निहोतापुरोहिताध्वरस्यविर्वर्षणिः॥सवेद्यज्ञमानुषक॥सहव्य
 लुमयेउशिगुतश्चनोहितः॥अग्निर्धियासप्तविवि॥अग्निर्धियासवेततेके
 तुर्यज्ञस्यपूर्वः॥अर्थस्यतर्षणि॥अग्निं सुनुंसनश्चतस्रसो ज्ञाते वेदसं॥व
 हिदेवान्असंपवत॥अदोभ्यःपुरस्ताद्विशामिर्मनुषीणां॥तूर्णरिथःसदान
 वः॥९॥सां हान्विष्वाअभियुजःऋतुर्देवानाममृतः॥अग्निस्तुविश्रवस्तमः॥
 अभिप्रयांसिवाहसादाश्चअतोतिमर्यः॥क्षयंपावकरीदिषाः॥परिविश्वानि

४

सवा

सुधित्तग्रेरश्याममन्मभिः॥विप्रसिोजत्तेवेदस॥अग्नेविश्वानि वार्यावजिषुस
 निषामहे॥केदेवासपरिरे॥१०॥इंद्राग्नीआगतंसुतंगीर्भर्जोवेरेण्य॥अस्य
 पातंधियेषिता॥इंद्राग्नीजरितुयेज्ञाजिगतिवेतनः॥अयापातमिमंसुतं॥इंद्र
 मग्निं कविष्यज्ञस्यजुसावणे॥तासोमस्यहत्तपता॥तोशावत्रहुणाहुवेसजि
 त्वानापरजिता॥इंद्राग्नीवाजसातमा॥प्रवामवेसाव्येनोनीथाविदोजरितारः
 ॥इंद्राग्नीइषआवणे॥११॥इंद्राग्नीनवतिंपुरोदासपत्नीनधुनुतं॥साकमेकेनक
 र्मणा॥इंद्राग्नीअपसस्यर्युपप्रयंतिधीतयः॥वृत्तस्पपथाअनु॥इंद्राग्नीतवि
 षाणिवांसधरूनिप्रयांसिवा॥पुवोरसूर्यहितं॥इंद्राग्नीरोवनदिवःपरिवाजेषु

भूषथः॥ तद्वैतिप्रवीर्यं॥ १२॥ प्रवो देवायाग्नये बर्हिष्मर्वस्मै॥ गमे देवेभिरास
 नो यजिषे बर्हिरास रत्न॥ रुता वायस्य रो दसी दक्षं सर्वं तनुतयः॥ हविष्मंतस्त
 मी लुते तं सनिष्पंतो वसे॥ सयं ता विप्र एषां सपत्नानामथा हिषः॥ अग्निं तं वो दुव
 स्य तदा ता यो वनिता मघे॥ सनः शर्मणि वीतये भिर्यश्नु शंतिमा॥ यतो नः प्रष्टु
 वदसु॥ दिवा सतिभ्यो अप्रवा॥ इति वां समपूर्वै वस्वी॥ भिरस्य धीतिभः॥ रुक्मिणी
 अग्निं मिधते होतारं विप्रति विरा॥ उत्तनो ब्रह्म न विष उक्थे पु देवु तमः॥ शंनः
 शो वामरु इधोग्रे सहस्रसा तमः॥ नूनो रा स्वसहस्र वत्तो कवसुष्टि मदसु॥ यु
 मदेने सुवीर्यं वर्ष पुमनु पक्षितं॥ १३॥ आहोतामंद्रे विदर्या न्यस्तास्स सोयज्वा

कवितमः सवेधाः॥ विद्युद्रथः सहस्रस्युत्रो अग्निः शो विष्टे राः पथि व्यापाजो
 अश्रुत्॥ अयामिते नम उक्तिं जुषस्व रता वस्तु भ्यं वेतते सहस्रः॥ विदो आवक्षि
 वि उषो निषा समध्यजा बर्हिरुतये यजत्र॥ इव ता त उषसा वाजयंती अग्ने वत्त
 स्य पथ्या भिरश्नु॥ यत्सीमं जंति पूर्वै हविर्भरा वधुरे वत्त रश्नु दुरीणे॥ मित्रश्चतुभ्यं
 वरुणः सहस्राग्ने विष्टे मरुतः सुन्ममर्वन॥ यज्ञो विषा सहस्रस्युत्रं तिष्ठो अभि सि
 तीः प्रथयं सुये निन॥ वयं ते अघर विमाहिकाम सुत्तान हस्तान मसो पसधा॥ यजि
 षे नमन सायसि देवान स्त्रे धत्ता मन्त्रा विप्रोः अग्ने॥ तद्धि पुत्र सहस्रो विपूर्वी देव
 स्य यं सुतयो विवाजाः॥ त्वं देहि सहस्रिण रयि नो द्रोघेण ववसा स मग्ने॥ तुभ्यं दक्ष

कविऋतोयानीमादेवमर्तासोअध्वरेअकर्म॥ तंविश्वस्यसुरथस्यबोधिसर्वतर
 नेअमत्तस्वदेह॥१४॥ विपजसापृथुनाशेगुवानोबाधस्वदिषोरससोअमी
 वाः॥ सुशर्मणोबृहजःशर्मणिस्पामग्रेरहसुहवस्यप्रणीतो॥ तनोअस्याउषसो
 मुष्टेति सुरउदितेबोधिगोपाः॥ जनेवनि सतनयंजुषस्वस्तोममेअग्रेतन्वासु
 जात॥ तंनवसारषभानुपूर्वाःरुष्णास्वग्रेअरुषोविभाहि॥ वसोनेषिचपार्ष
 वासंस्वरुधानोरामउशिजायविषा॥ अषाहोअमेवषभोदिदिहिपुरोविष्वाःसो
 भगासंजिगीवान्॥ पलस्यनेताप्रथमस्यपायोर्जातवेदोबृहजःसुप्रणीते॥ अछि
 द्राशर्मजरितःपुरुणिदेवंअछादीचानःसुमेधाः॥ स्थेनसस्तिगन्धर्वशिवाजमेतत्

रोदसीनःसुमेके॥ प्रपीपयवषभाजिन्वकाजानेग्रेतंरोदसीनःसुदोषे॥ देवभिर्द
 वसुरुवारुवानोमानोमर्तस्युर्मतिःपरिषातु॥१५॥ मग्नेपुरुदंसंसनिंगोःशश्व
 तमंहवमानायसाध॥ स्पानःसुनुस्तनयोविजावाग्रेसेतेसुमतिभूतस्मे॥१५॥
 अपमग्निःसुवीर्यस्येशमहःसोभगस्य॥ रायईरोस्वपसस्यगामत्तईशेवन्नरुधा
 ना॥ इमंनेरोमरुतःसश्चतावधंयस्मिन्नायःशेवधासः॥ अभोयिसंतिपत्तनासु
 दूत्योविष्वाहाशत्रुमादभ्युः॥ सत्वंनोरपःशिशिहिमीर्योअग्रेसुवीर्यस्म॥ नुविद्यु
 त्मवर्षिष्यप्रजावितोनीवस्यशुष्मिणः॥ वक्रियोविष्वाभुवनाभिमासहिश्चक्रि
 देवेषाडुवः॥ आदेवेषुयतन्तआसुवीर्यआशंसुतनृणा॥ मानोअग्रेमत्तयेमवी

रत्नोयेरीरथः॥ मागोत्तयेसहसस्युत्रमानिरेपदेवास्यारुधि॥ शग्धिवाजस्यसु
 भागप्रजावत्तोत्रेबृहत्तोत्रध्वरे॥ संरायाभूयसासृजमयोभुनातुविधुनयशः॥
 स्वता॥१६॥ समिध्यमानः प्रयमानुधर्मसमकुभिरज्यतेविश्ववारः॥ शोविष्णो
 घृत्तनिर्णिकृपावकः सुयज्ञोऽग्निर्यजथायेदेवान्॥ यथायजोहोत्रमग्रेयव्या
 यथादिवोजातवेदश्चिक्त्वान्॥ एवमेनहविषामिसेवान्मनुष्यधृजं प्रतिरममघ॥
 त्रीण्यायूषितवजातवेदस्तिस्त्रः॥ आजानीरुषसस्तेऽग्ने॥ तामिदेवानामिवोयक्षि
 विद्वानथाभवयजमानायशयोः॥ अग्निं सुदीतिं सुहृद्गणं तोनमस्यामिस्तेऽयं
 जातवेदः॥ त्वं हूतं मनति हव्यं वाहेदेवाः॥ अहं पवनं मत्तस्य नाभिः॥ यस्तत्तपोत्तापूर्वा

७

अग्नेयजीयंदितावसतास्वधयावशंभुः॥ तस्यानुधर्मप्रयजाचिकित्तेथोनाध्व
 ध्वरेदेववीतो॥१७॥ भवानोऽग्नेसुमनाउपेतोसर्ववसरयेपितरेवसाधुः॥ पुरु
 दुहोहिंसितयोजनानांप्रतिप्रतीवीरहतादरातीः॥ तपोधेऽग्नेऽन्तरां अमित्रांत
 पाशंसमररुषः॥ परस्य॥ तपोवसोविकितानोऽचिन्तान्वितेतिष्ठतामजराः॥ अ
 यासिः॥ इध्मेनाग्नेरुध्मानोघृतेन जुहोमि हव्यं तरसेबलाय॥ यावदृशं प्रहणावि
 दमानं माधियं शतसेयायेदेवी॥ उष्णोविषासहसस्युत्रस्तुतोबृहदयः शशमा
 नेषुधेहि॥ रेवदग्नेविश्वामित्रेषुशयोर्मर्मज्जातेतत्त्वां॥ भूरिक्तः॥ सधिरन्तंसुस
 नितर्धनानां मधेदग्नेभवसियत्सभिधः॥ स्तोतुर्दुरोणे सुभगस्यरेवत्सप्रकिरन्ता

दधिषेवपूषि ॥१८॥ अग्निं होतारं प्रवृणोमि ये धेगृत्सं कविं विश्वविदममूरं ॥ स नो य
 श्च देवतारं प्रवृणोमि ये धेगृत्सं कविं विश्वविदममूरं ॥ स नो य स देवतातायजी
 या न्याये वाजाय वनेत्ते मघानि ॥ प्रते अग्ने हविष्मते मियम्यछा सधुन्मारा ॥ वते
 तीं घत्तवी ॥ अदक्षिणि देवतातिमराणः संशतिभिर्वसुभिर्यज्ञमथेत् ॥ स ते जीय
 सामनसा होत उत शिशस्वपयस्पाशिशोः ॥ अग्ने रायो नृत्तमस्य प्रभूतौ भूयो मे
 ते सुष्ठु तयश्च वस्वः ॥ भूरिणि हिते रधिरे अनीकान्ने देवस्याय ज्येवा जनासः ॥ सऽआ
 वह देवा तातिं यविष शर्धो यदद्यादिव्यं यजासि ॥ यत्वा होतारमनजं मि ये धे निषादयं
 तो यजथाय देवाः ॥ स त्वं नो अग्ने विते हवो धधिभ्रवांसि धो हिनस्तनूषु ॥१९॥ अ

ग्रिमुषसमश्विना दधि त्रां वृषिषु हवते वह्निरुबधेः ॥ सुज्योतिषो न शण्वंतु देवाः
 स जोषसो अध्वरं वा विशानाः ॥ अग्ने त्रैते वाजिना त्रीसधश्शतिस्तस्ते जिह्वारित
 जातपूर्वाः ॥ तिस्र उते तं न्यो देववा तास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुञ्जन् ॥ अग्ने भू
 रीणितव जातवेदो देवस धावो म तस्य नाम ॥ याश्च माया मापि नां विश्वमित्वेत्ते पूर्वाः
 संदधुः पृष्टवंधो ॥ अग्ने ने ता भग इव क्षितीनां देवीनां देव रतु पावता वा ॥ सर्वत्र हा
 स नयो विश्वे दः पर्षादश्चाति शूरता गणेतं ॥ दधि क्रामि ग्रिमुषसं वदेवीं बहुस्पतिं स
 वितारं वदेवं ॥ अश्विना मित्रावरुणा भगं वव सुनु रौ उ आरि स्यां इह हवे ॥२०॥ इमं
 नो यज्ञममलेषु धेहामा हव्या जाले वेदो जुषस्व ॥ स्तोकानां मग्ने मे दसो घृतस्य हेतः प्रा

शानः प्रथमो निषयः ॥ घृतवंतः पावकते स्तोकाश्चोत्तंति मे दसः ॥ स्वधर्मदेववीतये
 श्रेष्ठलोपेहि वार्यः ॥ तुभ्यं स्तोका घृतश्रुतो मे विप्राय संसृ ॥ २ ॥ ऋषिः श्रेष्ठः समिध
 सेयज्ञस्य प्राविता भवः ॥ तुभ्यं श्रोतं सध्रिगो शर्वीवः स्तोका सोऽग्ने मे मे दसो घृत
 स्य ॥ कविशस्तो बृहता भानुनागो हव्या जुषस्व मे धिरः ॥ ओजिष्ठं ते मध्यमेतो मे दउडूतं
 प्रतेवयं ददामहे ॥ श्रोतंति ते वसो स्तोका अधि त्वि प्रतितो देवशो विहि ॥ २ ॥ अयं
 सोऽग्नेर्यस्मिं सोममिंद्रः सुतं देवे जडेरे वावशानः ॥ सहस्त्रिं वा जमस्यं न सति स
 सवान् सस्तु यसे जातवेदः ॥ अग्ने यत्ते दिवि वर्वः पृथि व्योदोषधीषु स्वयं जग्नाये
 नां तारिश्मुर्वतितेथः तेषः सभानुरणो न चक्षाः ॥ अग्ने दिवोऽर्णमर्णजिगा स्य णिदे

वंउ विषे धिष्ण्याये ॥ यारो वने परस्तात्सूर्यस्य पाश्चावस्ता उपतिष्ठंत आपः ॥
 पुरीष्वासो अग्नयः प्रावणेभिः सजोषसः ॥ जुषेतां यज्ञमुहुनिमीवार्षोम
 हीः ॥ इलामग्ने पुरुदंसं सनिंगोः शश्वतमं हवमानायसाध ॥ स्यान्नः सूतुस्तनयो
 विजावाग्ने साते सुमतिर्भुवस्मे ॥ २ ॥ निर्मथितः सुधित आसधस्ते युवा कवि
 रध्वरस्य प्रणेता ॥ जुयस्वन्निर्जरो वने घत्रा देधे अमलं जातवेदः ॥ अमं धिष्ठा
 भारतारे वदग्निं देवश्रवो देववातः सुदक्षः ॥ अग्ने विपश्य बृहताभिरायेषानोने
 ता भवता दनुधून् ॥ दृशासिपः पूर्व्यसीमजी जनं न सुजातं मानृषु प्रियं ॥ अग्निं
 स्तुहि देववातं देवश्रवो योजनाना मसं दृशी ॥ नितारधे वरः ॥ आर्यव्याः इला

यास्येदेसुदिनत्वेऽहं ॥ २३ ॥ स्यान्मनुषः आपयायां सरस्वतीरे वदेन्नेदिशि हि
 ॥ इति ॥ ॥ स्यान्मनुषः ॥ २३ ॥ अग्रे सहस्रपत्तना अभिमानिरपास्य ॥ दुष्टरस्तरं न
 रतीर्वेवोधा यज्ञवाहसे ॥ अग्रे इहा समिधा सेवीति होत्रो अमर्यः ॥ जुषस्व
 सूनो अध्वरं ॥ अग्रे धुनेन जागरे सहस्रः सूनवाहुत ॥ एदं बर्हिः सैदमम ॥ अ
 ग्रे विश्वेभिरग्निभिर्देवेभिर्महयागिरः ॥ ये जेषु ययुवायवः ॥ अग्रे दादा शुषे र
 यिवीरवंत परीणसं ॥ शिशीहि नः सूतुमतः ॥ २४ ॥ अग्रे दिवः सूतुरसि प्रवता
 स्तना पृथिव्या उत विश्वदेवाः ॥ रथे देवा इह ये जाविकितः ॥ अग्निः सनोति वीर्या
 णि विहा सनोति वाजममता यभूषेन ॥ सनो देवा एह वाह पुरुक्षो ॥ अग्निर्धिया

१०

वा पृथिवी विश्वजन्त्य आभाति देवी अमते अमूरः ॥ सयं न्वा जैः पुरुषं द्रो नमो
 मिः ॥ अग्रे इदं श्रुत्वा शुषो दुरोणे सुता वलियज्ञमिहोपयात ॥ अप्रधत्ता सो
 मपयाये देवा ॥ अग्रे अपा समिधं स दुरोणे नित्यः सूनो सहस्रं जालवेदः ॥ स
 धस्त्रा निमह्यमान उती ॥ २५ ॥ वैश्वानरं मनसाग्निं वाय्वा हविष्मन्तोऽनु
 षसं स्वर्चं ॥ सुदानु देव रथिरेव सुयवो गीर्भिरिष्वं कुशिको सोहवामहे ॥ तं शु
 भ्रमग्निं मवसेहवामहे वैश्वानरं मातरि श्वानमवध्मं ॥ बृहस्पतिं मनुषा देवता
 तये विप्रं श्रोतारामतिथिं रघुष्मरं ॥ अश्वे निःक्रेदं जीनिभिः समिधं सेवैश्वानरः
 कुशिकेभिर्युगीयुगो ॥ सनो अग्निः सूवीर्यं स्वश्वं रथातुरं नमते पुजागविः ॥ प्र

यंतुवाजास्तविषीभिर्ग्रमः शुभेसंमिश्रः पृथ्वीरयुस्त ॥ बहुहोमरुतो
 विश्ववेदसः प्रवेपयंति पर्वतां अदोभ्याः ॥ अग्निं अयोमरुतो विश्वरूपभाते
 षमुग्रमवर्तमहे वयं ॥ ते स्वानिनो रुद्रियावर्धनिर्णिहः सिंहानिहृषः क्रतवः सुरा
 नवः ॥ २६ ॥ ब्रातंत्रातं गुणं गणं सुशस्तिभिर्ग्रेभामिमरुतामोजंश्महे ॥ एषद
 श्वसोऽनवभराधासोगंतोरायज्ञं विदधे धीराः ॥ अग्निं शस्मि जन्मना जा
 ते वेदाद्यत्तमेव सुरमत्तमः आसन्नू ॥ अर्कं स्थिधातुरजसो विमानो जसो घर्म
 हविरस्मिनाम ॥ त्रिभिः पवित्रैरपुषो ध्या ॥ कंहृदामतिज्योतिरनुप्रजाननू ॥ वर्षि
 ष्ठं रत्नमहत्तस्वधाभिरादिघावापृथिवी पर्यपश्यत् ॥ शतधारमुत्समक्षीयमा

११

णं विपश्चितं पितरं वत्कानां ॥ मेहिं प्रातं पित्रोरुपस्थे तरोदसी पिपत्तंस सवाचं ॥
 ॥ २७ ॥ प्रवेवाजा अभिघवो हविर्भंतो घृताब्ज ॥ देवां जिगानि सुन्मयुः ॥ इहे
 अग्निं विपश्चितं गिरायत्तस्य साधनं ॥ श्रुष्टीवाने पितवानं ॥ अग्ने श्वेके मतेव
 यं यमदेवस्य वाजिनः ॥ अति देवां सितरेम ॥ समिधमनि अध्वरे उग्निः पावक
 इत्यः ॥ शोविषे शस्तमीमहे ॥ ययुवाजा अमर्यो घृतानिर्णिक् स्वाहुतः ॥ अ
 ग्निर्यज्ञस्य ह्रस्ववा ॥ २८ ॥ तैसवाधो यतस्नुवश्थाधियायज्ञवंतः ॥ आविक्रु
 रग्निमूलये ॥ होतो देवो अमर्यः पुरस्तारेति मायया ॥ विद्यानि प्रवादयन् ॥ वा
 जीवा जेषु धीयते ध्वरेषु प्रणीयते ॥ विप्रैर्यज्ञस्यः साधनः ॥ धिया निक्वेरेण्या

भूतानां गर्भमादिधे ॥ २५ ॥ स्यात्पितरं तना ॥ नित्वा देवैरेण्यं दक्षस्ये ला सहस्रत
 ॥ अग्रे सुशति मुशिजे ॥ २६ ॥ अग्रियं तु रम्यं तु रम्यं योगे वलुषः ॥ विप्रवा
 जैः समिधते ॥ उर्जो नपात्तमध्वरे द्वादिवा समुपयवि ॥ अग्रिमैलिकविक्तुं ॥
 इले न्यो नमस्य स्तिरस्तमांसि दर्शितः ॥ समाग्निरिधते वषा ॥ वषो अग्रिः समि
 धते श्वे निदेव वाहनः ॥ तं हविर्भत ईलोमे ॥ वषणं तावयं वषं न्वषणः समिधी
 मही ॥ अग्रे दीधतं वहत ॥ २७ ॥ अग्रे जुषस्व नो ॥ हविः पुरो लाशं जातवेदः ॥ प्रा
 ताः सावेधिया वसे ॥ पुरो ला अग्रे पवतस्तुभ्यं वाचा परिष्कृतः ॥ ते जुषस्व पवि
 ष्य ॥ अग्रे वहि पुरो लाशमाहुते तिरो अह्नयं ॥ सहसः सूनुरस्य ध्वरे हितः ॥ मा

१२

ध्वं दिने सवने जातवेदः पुरो लाशमिह सवे जुषस्व ॥ अग्रे यं हस्य तव भागधेयं न
 प्रमिनंति विदथे धीराः ॥ अग्रे तृतीये सवने हिकानिषः पुरो लाशं सहसः सुन
 वा हतं ॥ अथा देवेष्वध्वरे विपन्यया धारं जवतममतेषु जागृविं ॥ अग्रे वधानि
 आहुतिं पुरो लाशं जातवेदः ॥ जुषस्व तिरोऽअह्नयं ॥ २८ ॥ अस्ती दमधि मंथनम
 स्ति प्रजननं रुतं ॥ एतां विषपत्नी मा भराग्निं मे धाम पूर्वाथा ॥ अरण्यो निर्हितो जा
 तवेदगर्भश्च सुधितो गर्भिणीषु ॥ दिवे दिव ईड्यो जागृवद्भिर्हविर्भिर्मनुष्येभिरग्निः
 ॥ उत्ताना यामवरा विक्लितांसघः प्रवीता वषणं जजान ॥ अरुषं सुपो रुशरस्य
 पाज इलाया स्पुत्रो वयुने जनिष ॥ इलाया स्स्थापे देवयना भापयिष्या अधि ॥ जात

वेदो निधी मध्येने हव्ययि वो हवे ॥ मंथा तानरः कविमदयं तं प्रवेत सममृतं सुप्र
 तीकं ॥ यज्ञस्यैकं तु प्रथमं पुरस्तादग्निं नरो जनयता सुरेश्वरः ॥ ३२ ॥ यदीमं यन्ति वा
 दुभिर्विरोचते श्वानवा ज्यरुषो वनेषा ॥ स्वित्रेन यामे नश्चि नो रनिवृत्तः परिवर्ण
 त्पश्यम नस्तृणादहं नृ ॥ जातो अग्नीरोचते चे कितानो वाजी विप्रः कवि शस्तसुरा
 नुः ॥ यं देवा सरिड्यं विश्वविदं हव्यवाहम रधूरधुरेषु ॥ सीदहोतः स्वउलोके विवि
 त्वा नृसादया यज्ञं सुरुतस्य येनो ॥ देवा वीरवान् हविषाय जास्यो ग्रे बृहद्यजमाने
 वयोधाः ॥ कृणोत धूमं वर्षणं सखायो स्वेधत रत्नं वाजमघ ॥ अयमग्निः पतना
 षाट् सुवीरो येन देवासो असहंतरस्युन ॥ अयं ते यो निरति यो यतो जातो अग्निरोचथाः ॥

१३

तं जानं नग्र आसीदथानो वर्धया गिरः ॥ ३३ ॥ तनूनपा दुव्यते गर्भ आसुरेन
 राशंसो भवति यदी जायते ॥ मातरि श्वा यरमिमी तमा तरि वातस्य सर्गो अभव
 त्सरी मणि ॥ सुनिर्मथा निर्मथितः सुनिधनिहितः कविः ॥ अग्ने स्वध्वरा कृणु दे
 वां देवयेते यज्ञ ॥ अर्जं जिनं नमत्तं मर्त्यो सोस्ते माणं तर्णिं वी लुजं भं ॥ दशस्वसरो
 अग्रुवः समीचीः पुमां संजातमिति खेरभते ॥ प्रसन्नहोता स नृकादिरो वमानु **त**
 रूपरुप्यदर्शो वर्धनि ॥ ननिमिषति सुरणो दिवेदिवे यदसुरस्य जडरा दजाय
 त ॥ अमित्रायुधो मरुतामिव प्रयाः प्रथमं जात्र ह्यणो विश्वमिदिदुः ॥ धुंमवद्भ
 त्कुशिका स एरिराक एको देमे अग्निं समीधरे ॥ यद्यत्वा प्रयति यद्रो अस्मिं होत

श्रिकितो वृणीमहीह ॥ ध्रुवमया ध्रुवसुताशमिष्ठाः प्रजानन्विद्वौ उपयाहि
 सोमं ॥ २४ ॥ ॥ इतीश्रीतृतीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ हरिः ॐ इति त्रयोम्या
 मः सरवायः सुन्वतिसोमं रधातिप्रयंसि ॥ तितिक्षंते अतिशस्त्रि जना नमिद्रुतदा
 कः श्वनाहि प्रकेतः ॥ नत्तेदरे परमा विद्रजा स्यात्तु प्रयाहि हनिवा हरिभ्यां ॥ तिराय
 वृष्णे सर्वना कृते मायुक्ता ग्रावाणः समिधानि अग्ने ॥ इन्द्रः सुशिप्रो मधुवा तर्जुना म
 हान्नाननुविहृभिर्नृधावान् ॥ यदुग्रा धावा धितो मर्येषुक्ता १ स्यात्ते वृषभवीर्या
 णि ॥ त्वंहिष्मा व्यावयं ननु तान्येको वृत्राय रसि जिघ्रमानः ॥ तव घावा एथि वीर्या
 ता से निव्रता यानि मिते वत्तसु ॥ उता भये पुरुहुत अगो भरे को दलु मवेदो वृत्रहा सेन ॥

९४

इमे वि ॥ इन्द्रो रसा अपोरेयसं गभ्यामघवं नृका शितिते ॥ १ ॥ प्रसूल इन्द्र प्रवता ह
 रिभ्यां प्रतेवज्रः प्रमणने तु शत्रुन ॥ जहि प्रतीवो अनुवः परावो विष्वसयं कृणु
 हि विष्मस्तु ॥ यस्मे धायुरदधामस्यो यानक्तं विद्रजते गोघ्रा १ सं ॥ भद्रात्तं द्रुसु
 मनि घृता वी सहस्रदाना पुरुहुत रातिः ॥ सहदानुपुर हूत सियं तम हस्तमिद्रुसं
 पिणकुणां ॥ अति वृत्रं वर्धमानं पियारु मपादमिद्रुत वसा जघेथा ॥ निसीमना
 मिषिरमिद्रुभूमि महीमपारां सदेने ससया ॥ अस्तनाघा वषभो अंतरि समर्षता
 पः स्तये ह प्रसूताः ॥ अला तृणो वल इन्द्रजोगोः पुराहं तो भयमानो आरि ॥ सुगा
 न्यथो अरुणो निरजे गाः प्रावं न्याणीः पुरुहुत धर्मन्ती ॥ २ ॥ एको इव सुमती समी

वीरु आप्रेपोपथिवी मुनघां ॥ उत्तान्तरसा दभिनः समीकइपोरथीः सयुजः शर
वाजान् ॥ दिशः सूर्यो नमिनातिप्रदिष्टा दिवेदिवेह्यश्वप्रसूताः ॥ संयदानलुध्वन
आदिद्वेर्विमोचनंरुणुलेतवस्य ॥ दिदृक्षंतउपसायामनतेविब स्वत्समहिक्त्र
मनीकं ॥ विवेजानंलिमहिनायदागदिदृस्य कर्मसुरुतापुरुणि ॥ महिज्योतिर्निहि
तिर्निहितंवसणा स्वामापकं वरतिविभ्रतीगोः ॥ विश्वंस्वायसं भत्तमुखियायायत्ती
दिदोअरधाडो जनाय ॥ इंद्रिं प्रयामकोशा अभूव नृप लायशिक्षणाते सखिभ्यः
॥ दुर्मयिवोदुरे ॥ वामस्यो सोनिषगिणोरिषवो हं तासः ॥ ३॥ संघोषा इष्वेवेमैरमित्रैर्ज
होमेष शानितपिष्टं ॥ रश्मेमध स्तादिरुजा सह स्वजहिरसो मघवं नृपयस्व ॥ उद्धर

॥

॥१५॥

क्षः सहमूलमिंद्रवश्चामध्यप्रसंगं रणी हि ॥ आकीवतः सललूकं च कथं ब्रह्म
द्विषेत्तपुर्विर्हेतिमस्य ॥ स्वस्तये वाजिभिश्च प्रणोतः संयत्तमहीरिषः आसीत्सिपूर्वीः ॥
रयोवेतारो बहलीस्या मास्मे अस्तु भगं इ प्रजावान् ॥ आनोभर भगमिंद्रधुमंतेनि
तेरेष्यस्य धीमहि प्रोक्ते ॥ उर्वइवपमथेकामो अस्मेतमाएण वसुपते वसूना ॥ इमंका
ममं दयागोभिरैश्वं इव तारा धसा पप्रथश्र ॥ स्वयं वामतिभिस्तुभं विप्रा इद्रायवा
हः कुशिकासो अक्रन ॥ आनोगोत्रा दृहिगोपतेगाः समसभ्यं सनयोयंतु वजाः ॥
दिवसा असि रषभसयशुष्मो स्मभ्यं सुमघवं बोधिगोदाः ॥ शुनेद्वेममघवानमि
इमस्मिं भरेनृत्तमं वाजसोत्तौ ॥ शृण्वंतमुग्रमूलेय समत्सुघ्नंतं वजाणि संजितधनानां ॥ ४॥

शासद्वेदितुर्नस्यंगदिदैः नृत्तस्य दीधितिसपर्यन्तः ॥ पितायत्राहुतुः से
 कमर्जत्सशगेय नमनसा दधन्वे ॥ नजामयेता न्वारिकुमारे कृकारगभसनि
 तुर्निधाने ॥ यदा मातरो जनयेत वीह मन्यः कर्ता सुकृतो रन्यक्रे धनः ॥ अग्निर्ज
 ते लुहोरे जमानो महस्पृत्रो अरुषस्य प्रयसे ॥ महानोर्भो मघाजा तमेधामही
 प्रवर्धयेत्यस्य यजे ॥ अभिजेत्री रसवतः स्थानं महिज्योतिस्तमसो निरजानतः ॥
 तजानतीः प्रसुराय नुषासः पतिर्गवामभवदेकं द्रुः ॥ वीहोसती रभिधीरा अतः
 दन्त्रा विहिन्वन्मनसा सप्तविप्राः ॥ विश्वामविदं न्यय्यामृतस्य प्रजाने नितानमस्य
 विवेश ॥ ५ ॥ विदद्यदिसरमा सगामेद्रेर्महिपथः पूर्वसध्रमकः ॥ अग्रं नयत्सुपद्यस

१६

राणा मछारयं प्रथमा जानती गता ॥ अगच्छदुविप्रसमः सखायं न सूर्यसु कृते
 गर्भमिदं ॥ ससानमयो पुत्रभिर्मखस्येनथा भवदंगिराः सद्यो अर्वन् ॥ सतः स
 तः प्रतिमानं पुरो भूर्विश्वे दजनि माहंति शुष्णं ॥ प्रणोदिवा पदवर्गं चुरवन्स
 खा सखी रमुचं निरव्यात् ॥ निगव्यतामनसो सेदुरैर्कैः कृण्वाना सो अमृतत्वाप
 गतुः ॥ इदं विनु सदनं भूर्यवायेन मासां ॥ असिषासेन तेन ॥ संपश्यमाना अमद
 नाभिस्वपयः प्रतस्यरेतसो दुधानाः ॥ विरोदसी अतपदोषणो जाते निष्ठामदधु
 गोषु वीरान् ॥ ६ ॥ सजाते भिर्वत्र हसे दुहे येरु दस्त्रिया सुसजदिद्रो अर्कैः ॥ उरूय
 स्मे पत्तवद्भरती मधुखाद्या दुहे जेत्यागे पित्रे विचक्रुः सदनं समस्ते महिषी

मत्सुकुलेविहरयन्॥ विष्णुभंतः स्वभनेनाजनित्री आसीत्ता उर्ध्वरभसंविम
 न्वन्॥ महायदिधिषणाशिश्नेपात्सद्यो रथं विभ्या २ रोदस्योः॥ गिरो यस्मिन्नन
 वयाः समी॥ वीर्विश्वा इन्द्राय तविषारनुत्ताः॥ मिथ्याते सख्यं वशिष्ठात्तीरावत्रेति
 युतो यतिपूर्वाः॥ महिस्तोत्रमव आगन्मस्योरस्माकं सुमधवं न्वोधिगोपाः॥ महि
 क्षेत्तु त्रं पुरुषं द्रविद्विद्वानदित्सा विभ्यश्चरथं समैरत्॥ इन्द्रो नभिरजनदीघानः सा
 कं सूर्यमुषसंगालु मग्निं॥ ७॥ अपाश्चिदेष विभो ३ दमूनाः प्रसध्रीर्वारस्रजहिष्वश्च
 द्राः॥ मध्वः पुननाः कविभिः यवित्रेर्युभिर्हि न्वत्यकुभिर्धनुत्रीः॥ अनुसृष्टे वसुधि
 ती जिहाते उभे सूर्यस्य महु नायजे त्रे॥ परियेत महिमानं रजधे सखायं इन्द्रका म्पानृ

७

जिष्वाः॥ पतिर्भवत्त्रहं न्सूनतानां गिरां विष्वायु वृषभो वयोधाः॥ अनोगहि
 सख्येभिः शिवेभिर्महान्महीभरुतिभिः सख्यं नृ॥ तमोगिरस्व नमसा सपर्यन
 यं रुणोमि सन्मसे पुराजां॥ इन्द्रो विषाहि बहुला अदेवीः स्वश्चनो मधवं न्सति यथाः
 ॥ मिहः पावका प्रतता अभूका न्वस्तिनः पिपहिपरमा वसां॥ इन्द्रो न्वरथिरः पाहिना
 रिषो मश्रुमश्रु रुणुहि गो जितो नः॥ अदेदिष्ट वत्रह गोपतिर्गात्रतः रुष्णां अरुवैधा
 माभिर्गातु॥ प्रसूनतादिशमानरत नदुरश्च विष्वा अरुणो रपत्वाः॥ शुने॥ शण्वत
 मुग्र॥ ८॥ इन्द्रो सोमं सोमपतेषि वेममाध्यं दिनं सवनं वारुयते॥ प्रमुष्याशि प्रेमघ
 व नृजीविं न्विमुखा हरी इह मादयत्॥ गवाक्षिरं मथि नमिन्द्रशुक्रं पिवा सोमं रश्मा

तेमराय॥ ब्रह्मरुत्तामारुतेनागणेनसजोषारुद्रैस्तपरावृषस्व॥ येते शुष्मयेतव
 धामवर्धनं वर्तत इन्द्रमरुतस्तज्जो जः॥ माध्यंदिने सवेन वज्रहस्तपि वारुदेभिः सग
 णः सुशिप्र॥ तद्वन्वस्यमधुमदि विप्ररद्रस्य शर्धामरुतोय आसन्न॥ यो भिर्वत्र स्पेधि
 तो विवेदामर्मणो मन्यमानस्यमर्म॥ मनुष्यादिन्द्रसवनं जुषाणः पिबा सोमं शश्वतवी
 र्याय॥ सः आवरत्स्व हरियश्वयज्ञैः सारं पृथुभिर्यो अर्णासि सौर्ध्व॥ ९॥ त्वमपेय
 ध्वत्रं जघन्यां असे इव प्रासजः सने रोजो॥ शयानमिन्द्रय रता वधेन वत्रिवांसं
 पारिस्वीरे देवं॥ यजामि नमसा बुधमिन्द्रवहंतमघमजरं युवाने॥ पस्पृषि यममत्तु
 र्यज्ञियस्य नरो दसी महिमानं ममाते॥ इन्द्रस्य कर्मसुरुता पूरुणि व्रतानि देवानामिनेति

९८

विश्वा॥ दधारयः पृथिवीं घामुत्तमां जज्ञान सूर्यमुषसं सुरसाः॥ अद्रोघससंत
 ववन्महितं सघो यज्जातो अपि बोहसोमं॥ नघाव इन्द्रतव सस्तज्जो जो माहानमा
 साः शरदे वरं त॥ त्वंसघो अपि बो जात इन्द्रमदाय सोमं परमे व्योमन्॥ यधुघावा ए
 धिवी आविवेशि रथा भवः पुर्वः कारु धायः॥ १०॥ अहंति हि परि शया नमणे अजो
 यमानं तु विजात तव्यान्॥ नते महितं मनु भूधुघो र्यदन्यया स्फिग्याः॥ सामवस्रजः
 ॥ यज्ञो हित इन्द्रवर्धनो भूत प्रयः सुत सोमो मिषेधः॥ यज्ञेन यज्ञमवयज्ञियः संत्य
 ज्ज्ञे वज्रमहिह स आवतु॥ यज्ञेनेन्द्रमवसावक्रे अर्वागं न सुन्माय न व्यसेव दसां॥
 यस्तोमो भव रथे पूर्वो भयोऽमध्यमे भरुत नूतनूतनेभिः॥ विवेष यन्माधिषणा ज

जानस्तैवेपुराणार्थरिंदमहः॥ अहं सोयत्रपीपरघ्यानो नोवेवयांतमुभये हवते॥
 आपूर्णो अस्य कलमरः ब्रह्माहं सैते वकोशं सिसियेपे वथे॥ समुप्रिया आ
 वदत्रं अदाय प्रदक्षिणि दामि सोमास ईद्रे॥ नत्वा गभोरः पुरुहुतासिंधुर्नारयः प
 रिषंतो वरं त॥ इथासिखि भद्रिषितो यदं द्राहं विदरुजोगा अमूर्व॥ शुनं हवम॥
 श्रुतं ॥ १९॥ प्रपर्वताना मुशती उपस्थादश्रे इव विषिते हस्माने॥ गोवक्षुभ्रेमा
 तरारिगुणे विपाटु तुदीपयसा जेवते॥ इंद्रेषिते प्रसवे भिसमाणे अछासमदंर
 धेरयायः॥ समारणे तुर्मिभिः पिन्वमाने अन्या वामन्या मपेति शुभ्रे॥ अछासिंधु
 मातृ तमामया संविपाशमुर्वी सुभगामगन्म॥ वत्समिव माचरा संनिहोणे समाने

१९

योनिमनुसं वरंती॥ एतावयं पयसापि न्वमाना अनुयोनिं देवकृतवरंती॥ न
 वत्तवे प्रसवः सर्गतकः किं युर्विप्रो नद्योजो हवीति॥ रमध्वमेव वसे सोम्याय नत्ता
 वरीरुपमुहूर्तमिवैः॥ प्रसिंधुमछावहती मनीषा विस्पुं हेकुशिकस्य सनुः॥ १२॥
 इंद्रे अस्मै अरदह जेवाहुरपाहे नृजं पीरिधिं नदीनां॥ देवो नयत्सुविता सुपाणिः स्त
 स्य वयं प्रसेवेयाम उर्वीः॥ प्रवायं शश्वधावीर्मा १ नदिंद्रस्य कर्मयदाहि विद्वत्॥
 विवज्जेण परिषदो जघनायं नापोयनमिच्छमानाः॥ एतद्देवो जरिनुमीपिमृष्टाः आ
 यते घोषानुत्तरा पुगानि॥ उक्थेषु कारो प्रतिनो जुषस्व माने निकः पुरुषजानमस्ते
 ॥ ओषुस्व सारः कारवेशणो तययोवो दुरादन सारथेन॥ निषु नमध्वं भवता सुपारा

अपोऽन्नासाः सिधवस्त्रोसाभिः॥ आलेकारोराणवामाववांसिययाथरुदरनसा
 रथेन॥ नितेनैसेपीप्पानेवयोषामर्यायेवकं न्यशम्बैते॥ १३॥ यदंगत्वाभरताः
 संतरेयुर्गव्यं ग्राभं र्षितं इन्द्रजूलः॥ अर्षा २४ प्रसवः सर्गत्तुक्त आबो वणे सुमतिं
 यज्ञिया नो॥ अतरिषु भर्तागव्यः समभक्त विप्रः सुमतिं नदीनां॥ प्रपिन्व ध्वमि
 षयंतीः सुराधा आवसणाः पूणा वैयातशीर्भः॥ उदुर्भिः शंम्या हंतापोषो क्री
 णिमुचत॥ मादुर्गुष्टो तोमे नसा ध्यो शुनमारता॥ १४॥ इन्द्रः पूर्भर्ता निरदा सम
 केर्विद्वदसुर्दयमानो विशनुन॥ ज्ञेय जूलस्तं न्वावारधानो भूरिदत्त आरभ्योद
 सी उभे॥ मरवस्यते तविषस्य प्रज्जुतिमियमिवायममताय भूषं नू॥ इन्द्रक्षिती नाम

२०

सिमानुषीणां विशो देवीनामुत्तपूर्वयावा॥ इन्द्रो वृत्रमरणो धर्धनीतिः प्रमादना
 ममिना दूर्षणीतिः॥ अहन्त्यं समुद्यधवेनेधा विधेना अरुणो द्राम्पायो॥ इन्द्रस्व
 र्षा जनयेनाहानि जिगायो शिभिः एतना अभिष्टिः॥ प्रावोचयन्मनेव केतुमह्ना
 मविदज्योतिर्हते रणाय॥ इन्द्रस्तु जो बर्हणा आविवेश नवदधानो नर्या पुरुणि॥
 अथेतयधिय इमा जौरि ने प्रम वर्णमतिरु चमासां॥ १५॥ महो महानि पनयंत्य
 स्पेद्रस्य कर्म सुकृता पुरुणि॥ वृजनेन वृजितां तं पिपेषमायाभिर्देस्युराभिर्भूसा
 जाः॥ युधेद्रो महो वरि वश्चकार देवेभ्यः सत्यतिः धर्षणि प्राः॥ विवस्वतः सदेने अ
 स्यतानि विप्रानुक्थेभिः कृक्यो गणंति॥ सत्रासा हं वरेण्यं स हो दांसं सवांसं स्वर

पञ्चदेवीः॥ ससानयः पृथिवीया मुतेमामिंद्रं मंदं सनु धीरणासः॥ ससाना सुं
 उतसूर्यससानेद्रः ससानपुरु भोजसंगां॥ हिरण्यमुत्तभोगससानहवीरस्यु
 न्नायैवर्णमवित्तु॥ इन्द्रोषधीरसनो दहानिवनस्यती रसनोदंतरिसं॥ विभेद
 बलं नुनुदेविवाचोया भवदमित्ताभिक्रतुनां॥ शुनं॥ शण्वेतं॥ १६॥ तिष्ठाहरीर
 थन्ना युज्यमानाया हिवायर्न मनियुतो नो अष्टा॥ पिबास्यधो अभितरो अस्मिंद्र
 द्रः स्वाहारिमातेमदाय॥ उपाजिरा पुरु हुतायसमी हरीरथस्य धूर्ध्या युनज्मि॥ द्र
 वयथास भत्तविश्वतीश्चिदुपे मयज्ञमविहात इंद्र॥ उपोनय स्ववृषणा तपुष्योत्तिम
 वत्तं वृषभः स्वधावः॥ ग्रसेत्तामश्वा विमुचहशोणा दिवो देवे सदशीरधिधानाः॥ ब्रह्म

२१

णाते ब्रह्म युजा युनज्मि हरी सरवाया सधामा दन्नाश॥ स्तिरं रथं सुखमिंद्रा धिनि
 छन प्रजानन्विदा उपया हि सोमं॥ माते हरी वृषणा वीतपुष्टा निरारमं न्यजेमा
 ना सो अन्ये॥ अस्या या हि शश्वतो वयं ते रं सुतेभिः कृणवाम सोमैः॥ १७॥ तवा
 यं सोमस्त्वमेव वीर० शश्वतमे सुमना अस्य पाहि॥ अस्मिं न्यजे बर्हिष्या निष
 द्यादधिष्ठि मजठरं दुमिंद्र॥ स्तीर्णं ते बर्हिः सुत इंद्रः सोम कृता धान अ तवे ते ल
 रिभ्यां॥ तदो कसे पुरुशकाय वृष्णे मरु तत्तनु भ्यरता हवीषि॥ रमं नरः पर्वता सु
 भ्यमापः सोमिंद्रो गोभर्म धुमंतमं क्रनू॥ तस्या गत्या सुमना वृषपा हि प्रजानन्वि
 दान्यथा अनुस्वः॥ यो आ भजे मरुत इंद्र सोमे ये ताम वधं न भव नाणस्ते॥ ति

भिरेत्तंसजोषावावशानोऽग्नेः पिबजिंह्यासोममिन्द्र॥ इन्द्रपिबस्वधयावित्सु
 तस्याग्नेर्वापाहिजिंह्यायजत्र॥ अर्ध्वर्योर्वाप्रयत्तंशक्रहस्ताधोतुर्वायजं हविषा
 जुषस्व॥ शुनं हुवेम॥ शण्वन्तं॥ १०॥ इमामुषु प्रभृतिं सातयेधाशश्च स्वश्व
 त्तिभिर्यादमानः॥ सुते सुते वा रथे वर्धनेभिर्यः कर्मभिर्महद्भिः सुश्रुतोभूत्॥ इ
 द्रायसोमाः प्रादिवोविदानान् भुर्योतिर्वषपर्वविहापाः प्रयम्यमानान् प्रतिपुग
 भाये इपिब रषधूतस्य वृष्णः॥ पिबवर्धस्व तव घासु तास इन्द्रसोमासः प्रथमाउ
 वेमे॥ यथापिबः पूर्या इन्द्रोसोमो एवापाहि पत्न्या अघानवीयान्॥ महं अमत्रोवज
 नेविरपश १० शवः पयस्ते धृष्णवोजः॥ नाहविद्या च पृथिवी च नैनं यत्सोमासि

२३

हर्षश्चममंदन्॥ महोऽयोवा रथे वीर्याय समविक्रेवषभः कोवेन॥ इन्द्रोभगो
 वाजदा अस्य गावः प्रजायन्ते दक्षिणा अस्य पूर्वाः॥ ११॥ प्रयत्सिंधवः प्रसवय
 थायनापः समुद्रं रथे वज्रगुः अर्तश्चिदिन्द्रः सदसो वरीयान्पदिंसोमः पूणाति
 दुग्धो अशुः॥ समुद्रोऽसिंधवोयादमाना इन्द्राय सोमं सुषुत्तं भरतः॥ अशुं दुहेति ह
 स्तिनोभरिन्नेर्मधः पुनन्तिधारयापवेजैः॥ हृदा इव कुसयः सोमधानाः समवि
 आवसवन्ता पुरुषाणि॥ अन्यथेन्द्रः प्रथमाव्याश वज्रं जघन्वा अरणी त्सोमः
 ॥ अतुभरमाक्रेतस्परिष्ठादि प्राहिवावसु पतिं वसूनां॥ इन्द्रयत्ते माहि नदत्रम
 त्स्यस्मभ्यं तर्ध्वं प्रयंथि॥ अस्मप्रयंथि मघवं जीविनि द्रायो विश्ववारस्य भुरे॥

अस्मेशतंशरदो जीवसेधा अस्मवीरांश्च शतं द्रुशिप्रिन् ॥ शुनं दुवेम ॥ शण्व
 तः ॥ २० ॥ वार्त्तहसाय शवसे पत्तनाषाद्यपि च ॥ इद्रावर्तयामासि ॥ अर्वावी
 नं सुलेमन उत्तयसुः शतक्रतो ॥ इद्रावर्तयामासि ॥ नामानितेश तक्रतो विश्वा
 भिर्गाभिरीमहे ॥ इद्राभिमातिषाद्ये ॥ पुरुषु तस्य धामभिः शतेन महयामासि ॥ इद्र
 स्य वर्षणी धतः ॥ इद्रावर्त्ताय हंतवे पुरु हूतमुपब्रूवे ॥ प्रेषुवाजसतेये ॥ २१ ॥ वा
 जेषु सासहिर्धवतामीमहेशतक्रतो ॥ इद्रावर्त्ताय हंतवे ॥ युन्मेषु पत्तनाज्ये यत्सु
 तूर्णश्रवः सुव ॥ इद्रसास्वाभिमातिषा ॥ शुष्मिंतमे नु तये पुमिने पाहि जागृवि ॥
 इद्रसोमं शतक्रतो ॥ इद्रियाणि शतक्रतो यति जनेषु पंचसु ॥ इद्रा नित आरिणे ॥

२२

अंगनिद्रावो बहधुमं रधिघ ॥ इद्रा ॥ उत्तेशुष्मं तिरामासि ॥ अर्वावर्त्तानि आ
 गद्यो शक्रपरावर्त्तः ॥ उलोको यस्त अद्रिवर्त्त इद्रा तत्त आगहि ॥ २२ ॥ अभितेष
 वरीधयामनीषामसो नवाजी सुधुरोजिहानः ॥ अभिप्रियाणि मर्मशररा
 णिकवी ॥ रिछामि संदशे सुमेधाः ॥ इना तप्यु जनिमा कवीनां मनो धतः सुकृत
 स्वस्तयां ॥ इमा उत्तेशुष्मो ॥ वर्धमाना मनो वाता अधनु धर्मणि गमन् ॥ निषीमि
 दन्तुं स्यादधान उत्तेशुष्मो यरो दसी समं जन् ॥ समात्राभिर्मिरेये मुरुवी अंत
 र्महो समं ते धायसेधुः ॥ आतिष्ठंतं परि विश्वे अभूषं चियो वसानः आरतिः स्व
 रो विः ॥ महत इष्टो अ सुरस्य नामा विश्वस्यो अमत्तानि तस्मै ॥ असूतपूर्वा च

धमेज्यायानि मा अस्य शुरुधः संति पूर्वाः ॥ दिवो न पाता विरथं स्यामिः ॥
 अं राजाना प्रदिवो रधाते ॥ २२ ॥ अणि राजाना विरथं पुरुणि पोरि विरथं निभूष
 थः सदासि ॥ अपश्यमत्र मनसा जगन्वा न त्रेत गंधर्वो अपि वा युके शान् ॥ त
 दिन्वस्य वषभूस्मधेनो राजाना मभिर्ममिरे स कर्मगोः ॥ अन्यदन्पदसुर्यो वसाना
 निमायिनो ममिरे रूपमस्मिन् ॥ तदिन्वस्य स विभुर्न किर्महि रण्ययी ममति या
 मशिभ्रतू ॥ आसुष्टु तीरो दसी विरथमिने पविरोषा जनिमानि वत्रे ॥ युवं प्रल
 स्य साध अयो मे हो ये देवी स्वस्तिः परिणस्याते ॥ गोपाजि हस्पतस्त्रयो विरुपा वि
 श्वे पश्यंति मायिनः कृतानि ॥ शुनं हुवे म ॥ २३ ॥ रंद्रं मतिर्हृद

२४

अवच्यमाना छापति स्तोमं तण्डुजिगति ॥ यदा जाग विरथे शस्यमानेन्द्र
 मते जाये विरथे तस्य ॥ दिवश्चिदायुर्वा जायम्यन विजाग विरथे शस्यमा
 ना ॥ भद्रा वस्त्राण्यार्जुना वसाना सयमस्म सन जापि आधीः ॥ यमा विर
 त्रयमसूरसु तजिं हया अग्रपत दाक्षरात् ॥ वपूषि जातमिथुना सपेते तमो
 हो नातपुषो बुधपता ॥ नीकरषा निदिता मर्येषु ये अस्माकं पितरो गोपुयोधाः
 ॥ इन्द्र एषां इहिता माहि नावानद्रो जाणि सस्ते जेद सनावान् ॥ सर्वा हयत्रसा
 विभिर्न वगेवैरभिज्ञा सतभिर्गानुगमन् ॥ ससंती देद्रो ददाभिर्दिशवेः स
 र्यो विवेदतमसि क्षिपन्ते ॥ २४ ॥ इन्द्रो मधुसंभृतमुस्त्रियायां पद द्विवेदराफवंत

मेगोः॥ गुह्यं हितं गुह्यं गुह्यं मसु हस्ते दधे दक्षिणे दक्षिणावान्॥ ज्योतिर्वर्णी
 ततमसो विजानं नोरे स्यामिदुरितादभीके॥ इमा गिरः सोमपाः सोमवृधं जु
 षस्वेद्रपुरुतमस्य कारोः॥ ज्योतिर्पजायरोदसी अनुष्यादोरे स्यामिदुरितस्य
 भूरेः॥ भूरिनिधितुजतोमस्य सुपारा सोवसवो बर्हणवत्॥ शुनहुवेम॥
 शरणवतं॥ २५॥ इति श्रीतृतीयाष्टकद्वितीयोऽध्यायः॥ ॥ हरिः ॐ इन्द्रावृ
 ष भवयं सुते सोमे हवामहे॥ सपाहिमधोऽग्रं धसः॥ इन्द्रकृतुविदं सुते सोमे ह
 र्यपुरुषुत॥ पिबावृष स्वताहिपि॥ इन्द्रप्रणो धितावानेयं तं विश्वेभिर्देवेभिः॥ नि
 रस्तवानविश्यते॥ इन्द्रसोमाः सुतारमेतव प्रयंतिसस्यते॥ क्षयं वेद्रास इन्द्रवः॥ दीध

२५

धाजलरे सुतं सोममिन्द्रवरेण्यं॥ तव घुस्तास इन्द्रवः॥ १॥ गिर्वर्णः पाहि नः सुतं मधो
 धोराभिरज्यसे॥ इन्द्रत्वादातामिघशः॥ अभिघुमानि वनिन इन्द्रं सर्वं ते अस्मि
 ता॥ पीता सोमस्य वावृधे॥ अर्वावितो न आगहि परावतं च वृत्रहं नृ॥ इमा जुष
 स्व नो गिरः॥ यदं त रापरावतं मर्वावतं बहु यसे॥ इन्द्रे हतं न आगहि॥ २॥ आतू
 न इन्द्रमद्रय एषु वानः सोमपीतये॥ हरिभ्यां याद्यश्चिवः॥ सतो होता नरतिर्यास्ति
 स्तिरे बर्हि रनुषक्॥ अयुजं आतर द्रयः॥ इमा ब्रह्म ब्रह्म वाहः क्रियंते आर्वाहि
 सीः॥ ३॥ वाहि शरपुरो ल्लाशः॥ रारं धि सवनेषु एषु सोमेषु वृत्रहं नृ॥ ४॥ स्ये विद्र
 गिर्वर्णः॥ मलयः सोमपामुरुं रिहं ति शवसस्यति॥ इन्द्रं वत्सं नमातरः॥ ५॥ समंद

स्वायं धसोरा धसेत न्वामहे नस्तो तारां नरे करः ॥ वयमिंद्र त्वयि वो हविष्प्रतो
 जरामहे ॥ उत्तमस्म युर्वसो ॥ मोरे अस्मदि मुमुवो हरिप्रियार्यो ३ः साहि ॥ इ
 द्र स्वधा वो मस्वेह ॥ अर्वा वं ता सुवे रथे वहता मिंद्र के शिना ॥ घृतस्नू बर्हि रा
 सदे ॥ ४ ॥ उपनः सुतमागहि सोम मिंद्र गावा शिर ॥ हरिभ्यां यस्ते अस्मयुः ॥ त
 मिंद्र मरमागहि बर्हिंसा ग्रावभिः सुते ॥ कुविन्वस्य तृष्णवः ॥ इंद्रमथा गिरि
 ममाघा गुरीषिता इतः आवेते सोम पीतये ॥ इंद्र सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवा
 मेहे ॥ उक्थेभिः कुविदा गमत् ॥ इंद्र सोमाः सुता इमे तां दधिष शत क्रतो ॥ जहरे
 वा जिनी वसो ॥ ५ ॥ विह्माहि ता धनं जयं वा जेषु रध्ष केवे ॥ अधाते सुप्रमीमेहे ॥

२६

इममिंद्र गावा शिरं यवा शिरं वनः पिबा ॥ आग या वर्षभिः सुते ॥ तुभ्ये दिंद्र स्वओ
 के ३ सोमं वो रमि पीवये ॥ एष रां तु ते हृदि ॥ तां सुतस्य पीतये प्रतमिंद्र हवाम
 हे ॥ कुशिका सो अवस्य वः ॥ ६ ॥ आया युर्वामुष वधुरेष्वा स्ते वेदनु प्रादिवः सोम
 पयं ॥ प्रिया सखाया विमुचोप बर्हि रूपा मिमेह्य वो हे हवते ॥ आया हि पूर्व रति
 वर्षणी इ अर्पा आशिष उपनो हरिभ्यां ॥ इमाहिता मनयस्तो मनया इद्र हवते स
 रयं जुषाणाः ॥ आनो यज्ञे नमो वधं स जोषा इद्र देव हरिभ्यां हि तूयं ॥ अहे हि ता
 मतिभिर्जो हवी मिघ्न प्रयाः सधमा देम धूनां ॥ आवतामे ता वर्षणा वाहता ह
 री सरमया सुधुरा स्वंगा ॥ धाना वदिंद्रः सर्वनं जुषाणः सखा स रजुः अणव इद्र

नानि कुविन्मागो पाकस्सेजनस्य कुविद्रजनिमधवं न जीषिन् ॥ कुविन्मनुषिप
 पिवांससुतस्य कुविन्मेवस्वो अमृतस्य शिशाः ॥ आत्विहं तो हरयो युजाना अप
 र्वागिं इमधमादेव तु ॥ प्रयेदितारिव चं जं स्यात्ताः सुसंमृष्टा सो वषभस्य मूराः
 ॥ इन्द्रपिव रषधूतस्य वृष्णा आयते श्येन उ शते जभार ॥ यस्य मेदेन्या वयसि प्र
 रुष्टीर्यस्य मेदेन्यपगो नाववर्था ॥ शुनं हुवेम ॥ भृगवंत ॥ ७ ॥ अयं ते अस्तु
 हर्यतः सोम आहरिभिः सुतः ॥ जुषाण इन्द्र हरिभिर्न आगच्छातिष्ठ हरितं रथं ॥ ह
 र्यनुष समवयः सूर्य हर्यनरो वयः ॥ विदोश्चिकित्तानु हरिर्यश्च वर्धसु इन्द्र विश्वस्त्रि
 भिप्रियः ॥ धामिन्द्रो हरिधाय संपरिधी हरिर्वर्ष सं ॥ आधारय धुरितो भूरिभोज

२७

नपयेरं तर्हरिश्चरत् ॥ जज्ञानो हरितो वषा विश्वमाभाति रोचनं ॥ हर्यश्चो हरि
 तधत्तः आयुधमावन्त्रया हो हरिं ॥ इन्द्रो हर्यत मर्जुनं वज्रं शुक्रै रसीवतं ॥ अपाव
 णो धरिभरी देभिः सुतमुद्र हरिभिराजत ॥ ८ ॥ आमेन्द्रै र्द्र हरिभिर्यो हि मयुरो
 मभिः ॥ मास्त्रो केविं नित्यमं न्वि नपा शिनोति धन्वे वतं इहि ॥ वज्रस्वादो वलं रुजः
 पुरां देमो अपा मजः ॥ स्रज्जितारथस्य हेयो राभस्वर इन्द्रो हल्ला विदारुजः ॥ गंभीर उद
 धी रिव क्रतुं पुष्पा सिगा इव ॥ प्रसुगो पायव संधेन वो यथा हृदं कुल्मा इवा शत ॥
 आनस्तु जं शयि भरां शत प्राति जानते ॥ वृक्षं पक्वं फलमेकी वधूनु ही द्रसं पारणं व
 सु ॥ स्वयुरिन्द्रस्वरालु सिस्मादिष्टिः स्वयं शस्त्रिः ॥ सवा वधान ओजसा पुरुषु तम

वानः सुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ युधमस्य ते वृषभस्य स्वराज उग्रस्य योनः सविस्व
 घृष्टः ॥ अजूर्यतो वज्रिणो वीर्या इणीं द्रुतस्य महतो महानि ॥ महो असिम
 हिषरक्ष्येयभिर्धनस्य दुग्रसहमानो अन्मान् ॥ एको विश्वस्य भुवनस्य राजा स
 योधया वक्ष्यया वजनान् ॥ प्रमात्रा भारिस्वरो वमानः प्रदेवेभिर्विश्वतो अप्र
 तीतः ॥ प्रमज्मना दिवर्दः पृथिव्याः प्रोरोर्महो अंतरिक्षादजीषी ॥ उरुगभीरं ज
 तुषाभ्युग्रं विश्वस्य वसमवतमनीनां ॥ इंद्रे सोमसः प्रदिव सुतासः समुद्रं न स्त्र
 वत आविशंति ॥ यं सोममिंद्रपि वीक्षत्वा गर्भनिं माता विभक्तस्वाया ॥ तैर्तेहि न्वं
 तितमुत्तेमजं सध्वर्यवो वृषभपातवा ॥ १० ॥ मरुतां इंद्रे वृषभोरणाय पिबसिम

२८

मनुषधं प्रदाय ॥ आसिं च स्वजठरे मध्वउर्मितराजा सिप्रदिवः सुतानां ॥ सज्जो
 वारुद्रसगणो मरुद्भिः सोमं पिब वज्रहा शरविदान् ॥ जहि शत्रूंश्च मध्ये नुद स्वा
 याभयं कणुहि विश्वतो नः ॥ उत्तनुभिर्नुतुपाः पाहि सोममिंद्रदेवोभिः सखिभिः
 सुतनः ॥ यं आभजो मरुतो ये त्वान्वहं नृमदधुस्तुभ्यमोजः ॥ ये ताहि ह्ये मघवं
 नवर्धन्ये शंखे हरि वोयगविष्टो ॥ ये त्वानूनमनुमंदं निविष्टाः पिबेद्रसोमं सगणा प्र
 रुद्भिः ॥ प्ररुतं तं वृषभं वा वधानमकवारिं दिव्यं शासमिंद्रा ॥ विश्वासाहमवसे नूत
 नायो ग्रसहो दा मिह तं देवम ॥ ११ ॥ सद्यो हजानो वृषभः कवीनः प्रभर्तुमावदं धतः
 सुतस्य ॥ साधोः पिब प्रतिकामं यथा ते रसाशिरः प्रथमं सोमस्य ॥ यज्जापथास्तद

वानः सुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ युध्मस्य ते वृषभस्य स्वराज उग्रस्य योनः सतिरस्य
 घृष्टः ॥ अजूर्यतो वज्रिणो वीर्या ३ णीं द्रुतस्य महतो महानि ॥ महो असिम
 हिषरस्येयभिर्धनस्पृदुग्रसहमानो अन्यान् ॥ एको विश्वस्य भुवनस्य राजा स
 योधया वसयया वजनान् ॥ प्रमात्रा भारिस्वरो वमानः प्रदेके भविष्यतो अप्र
 तीतः ॥ प्रमज्मनारिवरं द्रुः पृथिव्याः प्रोरोमहो अंतरिक्षादजीषी ॥ उरुगभीरज
 तुषाभ्यु १ ग्रं विश्वस्य वसमवतमनीनां ॥ इंदुसोमासः प्रादेविसुतासः समुद्रं न स्त्र
 वत आविशंति ॥ यंसोममिंद्रपृथिवीद्यत्वागर्भनमाता विभक्तस्त्राया ॥ तैते हि न्वं
 तितमुत्तेमजं सध्वर्यवो वृषभपतिवा ॥ १० ॥ मरुतां इंदुवृषभोरणायपि वसिम

२८

मनुषधं प्रदाय ॥ आसिं वसजठरे मध्वउर्मितराजा सिप्रदिवः सुतानां ॥ सजो
 वा इंदुसगणो मरुद्भिः सोमोपि बवज्रहृशरविदान् ॥ जाहेशत्रुपमधोनुदस्त्रा
 याभयं रुणुहि विश्वतो नः ॥ उत्तनुभिर्रुतुपाः पाहि सोममिंद्रदेवोभिः सखिभिः
 सुतनः ॥ यं आभजो मरुतो ये तान् हन्वन्मदधुस्तुभ्यमोजः ॥ ये ताहि हसे मधवं
 नवर्धन्ये शोबरे हरि वोयगविष्टो ॥ ये तानूनमनुमंदंति विप्राः पिबेद्रसोमं सगणो प्र
 रुद्भिः ॥ प्ररुतं तं वृषभं वा वधानमकवारिं दिव्यं शासोमिंद्रा ॥ विश्वासाहमवसे नूत
 नायो ग्रसहो दाप्रिहते हुवेम ॥ ११ ॥ सधो हजातो वृषभः कवीनः प्रभर्तुमावदंधतः
 सुतस्य ॥ साधोः पिब प्रतिकामं यथा ते रसाशिरः प्रथमं सोमस्य ॥ यज्जापथास्तद

हरस्य कोमेशोः पीयूषमपि बो गिरिष्ठां ॥ तं ते माता परि योषा जनित्री महः पितुर्म
 आसिंचद्रे ॥ उपराजयमात्तरमं नैमे इति मम पश्य दभिसोममूधः ॥ प्रयावयं
 तवरुहसोऽन्त्यामहानि चक्रे पुरधप्रतीकः ॥ उग्रस्तुरावालुभिभूतो जायथा
 वशतं न चक्रणः ॥ तद्वारमिंद्रो जनुषाभिभूया मुष्मासोममपि बच्चमूषु ॥ शुनं
 हुवे ॥ शृण्वंतं ॥ १२ ॥ शंसामहा मिंद्रं यस्मिं निश्वा आरुण्यः सोमपाः काममव्य
 न् ॥ यं सुक्रतुं धिषणे विभ्वत एधनं वृत्राणां जतयंत देवाः ॥ यजुर्नाकिः पृजना सुस्व
 राजं दित्तातरति नृत्तमं हविष्ठां ॥ इर नत्तमः सत्वभिर्यो हरस्वैः पृथुजया अमिना दायु
 र्दस्योः ॥ सहावा एत्सु तरणिर्नैर्व्यो न शीरो दसी मेहनावान् ॥ भगोनकोरे हव्योम

२९

तीनां पितवचारुः सुहोवयोधाः ॥ धर्ता दिवो रजसस्पृष्टुर्धोरधोनवायुर्वसुभि
 र्निपुत्वान् ॥ सपां वस्ताजनि तासूर्यस्य विभक्ता भागां धिषणे ववाजे ॥ शुनं हुवे म
 शृण्वंतं ॥ १२ ॥ इंद्रस्वाहापि वतुयस्य सोम आगत्यातुं श्रो वृषभो मरुत्वान् ॥ ओ
 रुवचाः पृणतो मे भिर नै रस्य हविस्तं ताः काममध्याः ॥ आते सपर्युजवसेयु
 नज्जिष्यो रतु प्रादवः श्रुष्टिमावः ॥ इहेता धेयुर्हरयः सुशिप्रीपिवात् ॥ स्य सुपुल
 स्य चारोः ॥ गोभिर्मिभिशुं दपिरे सुपारमिंद्रं ज्यैष्ठ्या पथाय से गणानाः ॥ मंदानः से
 मं पीपे वौ रजी विस्मश्मभ्यं पुस्थागा ॥ इषण्य ॥ इमे कामं मंदया गोभिरैश्वं
 इव ताराधमा पप्रध ॥ स्वयं वो मतिभिस्तुभ्यं विप्रार्द्राय गहः कुशिका सो अकेन ॥

शुनं हुवेम ॥ शृण्वंतं ॥ १४ ॥ वर्षणी धत्तं मधवानमुक्थ ॥ मिंद्रंगिरो बहुतीरभ्य
 नूषत ॥ वारधानं पुरुहुत्तं सुवृत्तिभिरमर्त्यैर्जरमाणं दिवे दिवे ॥ शतक्रतुमर्णवं
 शकिर्नरंगिरो मद्रुमुपयंति विश्वतः ॥ वीजसनिं पूभिर्दत्तुर्णिमपुंरंधामसा
 वमभिषावं स्वर्विदं ॥ आकरे वसोर्जरितापनस्य तेनेह सस्तु भद्रो दुवस्यति ॥
 विवस्वतः सदन आहि पिप्रिये सत्रा सह मभिमातिहनंस्तुहि ॥ नृणां मुत्तान्
 तमंगीभिर्बुधैरतिप्रवीरमवतोस बाधः ॥ संसहसे पुरुमायोजिहति नमो अ
 स्य प्रदिव एक ईशो ॥ पूर्वोरस्यानिः पिधो मर्त्येषु पुरुवस्तुनि पृथिवी विभर्ति ॥ इंद्रे
 यावश्चोषधीरुतापेरयिरक्षंति जीरयो वनानि ॥ १५ ॥ तुभ्यं ब्रह्माणि गिर इंदु

३०

भ्यं सत्रा दधिरे हरिबोजुषस्व ॥ बोधा अपि रवसो नूतनस्य संसेववसो जरितुभ्यो
 वपोथाः ॥ इद्रमरुत्व इह पाहिसोमं यथा शयीते अपिबः सुतस्य ॥ तव प्रणीती
 तव प्रणीती तव शरशर्म ना विवासेति कवयः सुयज्ञाः ॥ सवावशा न इह पाहिसो
 मं मरुद्भिरिंद्रसखिभिः सुतनः ॥ ज्ञातं यत्पदि देवाः अभूषं मे हे भराय पुरुहुत
 विश्वे ॥ अपूर्य मरुत अपिरेषो मंदनिद्रमनुदाति वाराः ॥ तेभिः साके पिबतु रत्र
 खादः सुतसोमं दः शुषस्व सधस्ते ॥ इंद्रं न्वोजसा सुतं शधानां पते ॥ पिबात्वा
 १ स्य गिर्वणः ॥ यस्ते अनुस्वधाम सत्सुते निष्कृतं न्वं ॥ सत्ताम मनुसोम्यं ॥ प्रते
 अश्रोतु बुधयोः प्रेद्र ब्रह्मणा शिरः प्रबाहु शररा धसे ॥ १६ ॥ धानां वत्तं करं पिणम

पूषं तमुच्यते ॥ इन्द्रात्तर्जुषस्वनः ॥ पुरो ह्यशं पच संजुषस्वेन्द्रागुरस्वनः ॥ तुभ्यं
 हव्यानि सस्ते ॥ पुरो ह्यशं च नो घसो जोषयो सेगिर स्वनः ॥ यधूपुरि वयो षणा
 ॥ पुरो ह्यशं स न श्रुतप्रतिः सविजुषस्वनः ॥ इन्द्रक्रतुर्हिते बृहन् ॥ माध्यदिनस्य
 सवनस्य धानाः पुरो ह्यशं मिन्द्रकृधे हवसः ॥ प्रयत्तो ताजिरिना तूप्यर्थो वषाय
 प्राण उपगीर्भरीदृ ॥ १७ ॥ तृतीये धानाः सवने पुरुषु त पुरो ह्यशं माहुतं मामह
 स्वनः ॥ नृभुमं तं वाजवंतं ता केव प्रयस्वत उपशि स मधीतिभिः ॥ पूषं वते तव
 रुमाकिरं भृहरिवत्ते हर्यश्वाय धानाः ॥ अपूपमाधिसगणो मनुडिः सोमपि बवत्
 हाशूरविदानः ॥ प्रतिधाना भरततृयमेस्मे पुरो ह्यशं वारतमाय नृणां ॥ दिवे दिवे

३१

सदृशी रिन्द्र तुभ्यं वर्धतु ता सोमपेयाय च ह्यो ॥ १८ ॥ इन्द्रा पर्वता बृहता रथेन वा
 मीरिष आवहते सुवीराः ॥ वीतिं हव्या न्यध्वरेषु देवा वर्धेयां गीर्भिरिह यामदंता ॥
 तिष्ठासुकं मघवं न्यापारागाः सोमस्य नुता सुषुतस्य पशि ॥ पितुर्न पुत्रः सित
 मारभेत्त इन्द्रः स्वदिष्या गिरा शवीवः ॥ शंसावा ध्वर्यो प्रतिमे गणी होद्राय वारुः रु
 णवा वज्रुषं ॥ एदं बर्हिर्ह्यजमानस्य सीदाथाय भूदुवथ मिद्राय शस्तं ॥ जायेदस्तं
 मघवं स्ते दुयेति स्तारिता युक्ता हरयो वहंतु ॥ यदा कदा च सुनवामि सोममग्नि
 ष्टा हतो धिना सद्यपराया हि मघवं नावया होद्र भ्रातरः स यज्जाति अर्थं ॥ यत्रा
 रथस्य बृहेता निधानं विमोचनं वाजिनो रासभस्य ॥ १९ ॥ अपाः सोममस्तमि

२५५॥ हि कल्याणी जीया सुराणं गृहेते ॥ यत्रा रथास्य बृहते निधानं विमोचनं वा
 जिनो दक्षिणावत् ॥ इमे भोजान्त्रा गिर सो विरूपादिवस्युत्रा सो असुरस्य वीराः ॥
 विश्वामित्राय दत्तो मघानि सहस्रसो वेप्रतिरेत आयुः ॥ रूपं रूपं मघवो बोध
 वीति मायाः कृण्वानस्तं न्वा १ परिस्वा ॥ त्रिर्यदिवः परमुहूर्तमागात्स्वेर्मत्रैरनु
 पाकृता वा ॥ महानरविर्देवजा देवजुतोस्तभ्रासिंधुमणवैवनेशाः ॥ विश्वामित्रा
 यद्वहसुदासमप्रियायत्तकुशिकेभिरिंद्रः ॥ हंसा इव हृणुध्रुजो कर्माद्रिभिर्मद
 तो गार्भिरध्वरे सुते सखा ॥ देवेभिर्विप्रानृष्यो न चक्षसो विष्वधं कुशिकाः
 सोमं मधु ॥ २० ॥ उपेत कुशिकाश्चेतयध्वमश्वं राये प्रमुचता सुदासः ॥ राजा

३२

रत्रं जंघनत्प्रागपागु र्गथाय जाते वर आरुथि व्याः ॥ य इमे रो दसी ३ भे अहमं द्र
 मतु एवं ॥ विश्वामित्रस्य रक्षति त्रैलोक्यं भारतं जनं ॥ विश्वामित्राः अरासत प्रसे
 दं यवज्जिणे ॥ कराद्वैः नः सुराधसः ॥ किं ते क्षणं तिकी कंदेषु गात्रे नाशिरं दुहे
 नतपंति धर्मं ॥ अनो भरप्रमगं दस्यवे देनैवाशारवं मघवन्नधयानः ॥ ससर्परी
 रमतिं वाधमाना बृहन्निमाय जमदग्निदत्ता ॥ आसूर्यस्य दुहितान्तान् अश्वो दे
 वेषमजमजुर्ये ॥ २१ ॥ ससर्परीर भरतु यमेभ्यो धि श्रवः पांच जन्मा सुकृष्टिषु ॥
 सापक्ष्या ३ नम्यमाधु र्धन्यामे पलस्ति जमदग्नि यो २३ ॥ स्त्रियैः ॥ भवो भवता
 वीहुरक्षोपेषा विवर्हे मायुगं विशारि ॥ ३३ ॥ पातल्ये ददातां शरितोरारुणे मे अ

भिनः सचस्व॥ बलं धेहितनूपुणो बलमिंद्रानलुत्सुरः॥ बलं तोकायतनयाय
 जीवसेतं हि बलं दत्तासि॥ अभिव्ययस्वरुदिरस्पसारमोजो धेहिं स्पंदने शि
 शपायां॥ अश्वीलो बलितवील्यस्वमायामा दस्मादवजीहिपोनः॥ अयम
 स्मान्ननस्पतिर्माचहामा चरीरिषत्॥ सस्माग्हे भ्य अस्मा आविमोचनात्॥
 ॥२२॥ इदोतिभिर्बहुलोभिर्नो अघायोष्ट्रैश्चाभिर्म वधं वधूरजिन॥ योनोद्दृष्ट
 यधरः सस्य दीप्यमुदिष्मः स्तभुप्राणोजहात्॥ परशुं विदितपतिशं बलं विदि
 वृश्चति॥ उखा विदिंद्रेयं पंती प्रयस्तापे नमस्यति॥ नसायकं स्य विक्किते जना
 सो लोधं नयंति पशुमन्यमानाः॥ नवाजिनं वाजिनाहासयंति नगर्दभं पुरो अश्वं

३३

नयंति॥ इमं इन्द्र भरतस्य पुत्रा अपपितं चिकितुर्न प्रपितं॥ हिं न्वं यश्वमरणं
 न नि संज्या वा जं परिणयं सोजो॥ २३॥ इमं मे हे विदध्या यशस्व शश्वत्स्व इत्या
 यप्रजभूः॥ शरणो तु नो दभ्यो भिरनीकैः सृणो ह्येग्निरिदं रजस्वः॥ महिं मे हे दि
 वे अश्वी पृथिव्यै कामा मश्छं चरति प्रजानम्॥ ययो हस्तो मे विदधे देवाः स
 पर्यवो मा दयंते सवायोः॥ युवो र्क्तं रोदसी सस्यमस्तु महेषुणः सुविता यप्र
 भूते॥ इंद्रिद्ये नो मा आग्ने पृथिव्यै सपर्यामि प्रयसायामिरत्नं॥ पुतो हि वा पूर्या
 आवि विद्रे कृता वरीरोदसी ससवाचः॥ नराश्चिदां समिधेशुरसा तो वचं दिरे
 पृथिविवे विदनाः॥ को अश्ववेदक इह प्रवेदं देवां अश्वपथ्या असासमेति॥ इद

अण्वामवमासं सिपेरुयणं ह्येषु ब्रतेषु ॥ २४ ॥ कविर्न नक्षत्राभिषीम
 वष्टन तस्य यो नाविष्टते मरुती ॥ नाना चक्रेते स र्द्वयथवेः समानेन क्र
 तुना संविदने ॥ समान्या विपुले दूरे अले ध्रुवपदे तस्मात्तुर्जागरूके ॥ उत्तस्व
 सारा युवाती भवती आदुर्भुवाती मिथुना निनाम ॥ विष्टे देते जनिमा संवि वि
 क्रोमहो देवान् विभ्रती नव्यथते ॥ एजध्रुवपसते विष्टमेकं चरसन्निविष्टुणं
 विज्ञातं ॥ स न पुराण मध्ये प्यारामहः पितुर्जनितुर्जामितेनः ॥ देवा सो यत्र
 पतितार एवैरु रोपथि व्युते तस्मिन् तः ॥ इमं स्तोमं रोदसी प्रब्रवी भ्यदुदराः शृण
 वं नग्नि जिह्वाः ॥ मित्राः संप्राजा वरुणो युवान आदिता सः कवयः पप्रथानाः ॥ २५ ॥

३४

हिरण्यपाणिः सविता सुजिंक स्मिरा दिवो विदथे पसमानः ॥ देवेषु च सवितः
 श्लोकमश्रु रादस्मभ्यमासु वसर्वताति ॥ सुकृत्सुपाणिः स्ववौरुता वीदेवस्त
 ष्ठा वसेतानि नोधातु ॥ पुषणं च तश्च भवो मादयध्वमूर्ध्वग्रावाणो अध्वरमत्त
 ष्ठ ॥ विष्णुद्रयामरुतं कृष्टिमतो दिवो मर्याकृतजाता अयासः ॥ सरस्वती च
 णवन्त्या ज्ञेया सोधातारयिं सहवीरं तु रासः ॥ विष्णुं सोमा सः पुरुदस्ममर्का
 भगस्थे वकारिणो यामनिगमन् ॥ २५ ॥ उरुक्रमः ककुहो यस्य पूर्वीर्नमर्धतियुवत
 योजनित्रीः ॥ इन्द्रो विश्वे वीर्यैः ॥ पसमान उभे आप्ये प्रो रोदसी महिता ॥ पुरंदरो
 वृत्रहा धृष्टुषेणः संगभ्या न आभरा भूरि पश्वः ॥ २६ ॥ नासं सोमे पितरा वंधु

पृष्ठासजासमश्चिनोश्चरुनाम॥ युवंहिस्ते रयिदै नोरयीणां दानं - रक्षेधेऽत्र
 केवेरदब्धो॥ महत्तदः कवयश्चरुनामयधेदेवाभवथविश्वदे॥ सरव नभुभिः
 पुरुदुत्तप्रियेभिर्माधियं सत्तियतस्तानः॥ अर्यमाणोऽदिति र्यज्ञियासो
 दब्धानि वरुणस्य व्रतानि॥ युपोतेनो नपस्यानिगेतोः प्रजावानः पशुमंस्तु
 गातु॥ देवानां दूतः पुरुधप्रसुतो नागान्मोऽननु सर्वतात॥ ऋणोतुनः पृथिवी
 योरुतापः सूर्यो नक्षत्रैरुर्वी॥ तारिश्मं॥ शृण्वंतो वृषणः प्रवृत्ता सोधुवक्षेमास
 इह पामदत्तः॥ आदिसेनोऽदितिः शृणोतु यच्छतुनो मरुतः शर्मभद्रं॥ सत्तसु
 गाः पितुमोऽस्तुपथा मध्यो देवाः ओषधीः संपिपत्त॥ भोग्मि अग्ने सरये न मध्या

३५

उदायोऽश्यांसदं पुरुक्षोः॥ स्वदस्व हव्या समिषोदिही ह्यस्मद्रस्य॥ कसमिमी
 हिश्रवांसि॥ विश्वो अग्नेपत्सुतां जेविशत्रुना हाविश्वासुमनादिहानः॥ ३७॥
 उपसः पूर्वा अधयद्युधुर्महदिजे जे अक्षरं पेदेगोः॥ व्रता देवानां सुपनु प्रभूष
 नमहे देवानां मसुरत्वमेकं॥ मोपुणो अत्र जुहुरं ते देवामापूर्वे अग्नेपितरः पदुताः
 ॥ पुराण्याः सपेनोः केतुरं ते महदेवानां मसुरत्वमेकं॥ विमेपुस्त्रापतयंति का
 माः शम्पणोऽपि पुमाणि॥ समिधे अत्राव्रतमिह देममहे देवानां॥ समाना
 राजा विभृतः पुरुत्रा शये शया सुप्रयुतावनानु॥ अन्वावत्सं भरति स्तेतिमा
 तामहे देवानां॥ अक्षितपूर्वांसि परा अनु रूत्सपो जतिस्तु तरुणी घृतः॥ अत

वर्त्तीः सुवते अप्रवीतामहेदेवानां ॥ २० ॥ शशयुः परस्तादधनुदिमाताबन्धन
 श्रुतिवत्सारकः ॥ मित्रस्य ताविरुणस्य व्रतानि महदेवा ॥ दिमाता होता वि
 द्येषु संम्राहं त्वग्रं चरति क्षेति बुधः ॥ प्ररण्या निरण्यवाचो भरते महदेवा
 ना ॥ शरस्य वयुर्ध्वतो अंतमस्य प्रतीची नं रहसे विश्वमावत ॥ अंतमेति
 श्रुतिनिः सिध्दोर्महदेवा ॥ निवेवेति पलितो दूत आस्वत्तिर्महेश्रुतिरोच
 नेन ॥ वपूंषि बिभ्रदभि नो विवेषे महदेवा ॥ विष्णुर्गोपाः परमं पाति पाथः प्रि
 या धामान्यमत्तादधानः ॥ अग्निष्ठा विश्वा भुवनानि वेद महदेवा ॥ २१ ॥ नाना
 वक्राते यं म्या ॥ वपूंषि तयोरन्ये द्रविते हृष्टमन्यत ॥ श्यावी वयदरुषी वस्वसा

३६

रोमहदेवानां ॥ माता च यत्र दुहिता बधे नू स बर्दु घे धापयेते समीची ॥ कृत
 स्यते सदसीले अंतर्महदेवानां ॥ अन्यस्यावत्सरिहती मिमिमाय कया भुवा
 निरधेधे नुस्थः ॥ कृतस्य सापय सापित्वे नृणां महदेवानां सुरत्वमेकं ॥ प
 द्यावस्ते पुरु नृपा वपूंषू ध्वान्ते स्ते अविरेरिहाणा ॥ कृतस्य सप्रविचरामि वि
 दान् महदेवा ॥ पदे रचनिहेते दस्मे अंतस्तयोरन्यं ह्यमाविरन्यत ॥ सधीची
 तापथ्या ॥ साविषु वीमहदेवा ॥ २० ॥ आधेन बोधुनयंतामशिखीः सबर्दुघाः
 शशया अप्रदुग्धाः ॥ नम्यान आयुवतयो भवंतीर्महदेवानां सुरत्वमेकं ॥
 यदस्या सुरष भोरोरवीति सो अन्यस्मिन्पुथे निदधातिरेतः ॥ सहैक्षपा वात्स

भागः सराजामहदेवानां ॥ वीरस्यनुस श्वंजनासः प्रबुधो वामविदुरस्यदेवाः
 ॥ घोह्नायुक्ताः पंचपंचावहंतिमहदेवानाम् ॥ देवस्तथा सविता विश्वरूपः
 पुष्यप्रजाः पुरुषाज्जान ॥ इमान्विश्वा भुवनान्यस्यमहदेवा ॥ मही समैर
 चन्वासमी वीउभेते अस्य वसुनान्पृष्टे ॥ शण्वेवोरो विदमानो वसुनिमहदेवा
 ॥ इमान्वनः पृथिवी विश्व धाया उपसेति हितमित्रो नराजा ॥ पुनः सदः शर्म
 सदेन वीरामहदेवानां ॥ निःषिध्वरीस्त आषधीस्तमिरोरियं तरुं पृथिवी वि
 भर्ति ॥ सखायस्ते वाम भजस्याममहदेवानामसुरत्नमेवं ॥ ३९ ॥ इति श्रीतृ
 तीयाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥ ॥ हरिः ॐ ॥ नतामिनंतिमापिनो नधीरा व्रता देवा

३६

नाप्रथमाधवाणि ॥ नरोदसी अदुहवेद्याभिर्नपर्वतानि नमेतस्त्रि वांसः ॥ षड
 भारं एको अवरं त्विभर्त्यं तं वर्षिषु मुपाव आगुः ॥ तिस्रो महोरुपरस्तसुरसा
 गुहोद्देनिहिते रश्मका ॥ त्रिपाजस्योरुषभो विश्वरूप उत युधा पुरुष प्रजावान्
 अनीकः पयस्ते माहिना वात्सरे ॥ तौ धारुषभः शश्वतीनां ॥ अभीक आसंपदवी
 रवो धादित्या नाम देवा रुनाम ॥ आश्वि दस्मा आरमंते देवाः पृथग् ॥ त्रजंतीः
 परिषीम वृजं नू ॥ त्रीषधस्तसिंधवः ॥ कवीनामुत त्रिमाता विरेयेषु संप्राह ॥
 कृतवरीयोषणा स्निहो अप्यास्ति रवेवो विरेयेषु समाना ॥ त्रिरादिवः सवितर्वी
 र्योणिदिवेदिव आसु वन्निर्तो अहः ॥ त्रिधातुराय आसु वावसु निभा आतर्धिष

णेसात्तयेधाः॥ त्रिरादिवः सविता सोषवीति राजानामित्रावरुणा सुप्रणी॥ आ
 पश्चिदस्य रोदसी विदुर्वीरः नमि संतसवितुः सवाय॥ त्रिरुत्तमा दूण शोरोचन
 नित्रयोराजं ससुरस्यवीराः॥ क्रुतावानशेषरादुलभासस्त्रिरादिवो विद्ये संतु
 देवाः॥ १॥ प्रमेविविकां अविदन्मनीषां धेनुं यरंती प्रपुतामगोपां॥ सद्यः श्रिया
 दुदुहे भूरिधासे रिंदुस्तदग्निः पनितारो अस्याः॥ इंद्रः सुपूषा वृषणा सुहस्ता दिवो
 नमीताः शशयं दुदुहे॥ विश्वेय रस्यो रयां यते देवाः प्रवोच वसवः सुप्रमेश्या॥
 याजामयो वृष्ण इच्छंति शक्तिं नमस्यतीर्जने ते गर्भमस्मिन्॥ अष्टपुत्रं धेनवो
 वाचशानामहश्चरंति विभ्रतं वपूंषि॥ अर्छाविविक्मिरोदसी सुमेके ग्राकोपुजा

३८

नो अर्ध्वरे मनीषां॥ इमा उत मनेव भूरि वारा उर्ध्वं भयंति र्शता यजत्राः॥
 याते जिह्वा मधुमती सुमेधा अग्ने देवेषु क्त उरुवी॥ तये हविश्वां अवसेय
 जत्रानासा दय पायया वाम धूनि॥ याते अग्ने पर्वतस्ये वधारा स अंती पाप
 यदेव वित्रा॥ तामस्मभ्यं प्रमतिं जाते वेदो वसो रास्य सुमतिं विश्वज न्या॥ २॥
 धेनुः प्रलस्य काम्ये उहानांतः पुत्रश्चरति दक्षिणायाः॥ आद्योत्तनिं वहति शुभ
 यामोष सस्तामो अश्विना वजीगः॥ सुयुग्वहंति प्राति वामते नोर्ध्वं प्रवति पित
 रे वमेधाः॥ जरेथामस्मदिपेण मनीषां युवोर वश्च रुमाया तमर्वाक्॥ सुयुग्भिरेवैः
 सुवत्तारथेन दस्त्रा विमंश्रणुतं श्लोकमद्रेः॥ किमंगवां प्रयवर्तिगर्मिष्ठा हर्यि प्रासा

अश्विनापुराजाः॥ अमं न्येधामागतं कश्चिदेवेर्विश्वेजनासो अश्विना हवन्ते
 ॥ इमा हि वागोऽक्षीकामधूनि प्रामेनासो नरुदुरुस्तो अग्रे॥ तिरः पुरुविदंश्चि
 नारजांस्यां गुषो वां मघवाना जनेषु॥ एहयात पृथिभिर्देवयानैर्देवा विमेवा नि
 धयो मधूनाः॥ ३॥ पुराणमोकः सर्वं शिवं वायुवो नराद्रिविषं जह्वाव्यां॥ पुनः रु
 प्वानाः सर्वा शिवानि मध्वामेदेम सह नू समानाः॥ अश्विना वायुना युवंसु र
 क्षानि युद्धिश्च सजोषसायुवाना॥ नास सातिरो अह्यं जुषाणा सोमं पिबत मस्त्रि
 धा सुदानु॥ अश्विना परिवामिषा पुरुवीरी युगभिर्न्यतमाना अमृताः॥ रथो ह
 वामत्तजा अद्रिजुतः परिधावा पृथिवीयाति सघः॥ अश्विना मधुपुतमो युवाकुः

॥ ३९ ॥

सोमस्तं पातमागतं दुरोधे॥ रथो हवां भूरिवर्षः करिः कस्तुता वतो निष्कुतमाग
 मिषः॥ ४॥ मित्रेजना न्यातयति ब्रुवाणो मित्रो दाधर पृथिवीमुतयो॥ मित्रः
 वृषीरनिमिषा मित्रे मित्राय हव्यं घृतं वज्रं होत॥ प्रसीमि त्रमर्तो अस्तु प्रप
 स्वा न्यस्त आदिसा शिक्षति ब्रह्मेन॥ न हन्यते न जीयते त्वोत्तो नैनं महो अश्नो स्यंति
 तो न दूरात॥ अनमी वास इलुयाम रंतो मित्तं वा वरिमं ना पृथिव्याः॥ आदिसस्य
 ब्रतमुपक्षिपं सो वयं मित्रस्य सुमतेो स्याम॥ अयं मित्रो नमस्यः सुरैवो राजा सु
 क्षत्रो अजनिष्वेधाः॥ तस्य वयं सुमतेो यज्ञियस्यापि भेदे सोमने सस्याम॥ महो
 आदि सो नमसो पसाद्यो योते यज्ञनो गणते सुरैवः॥ तस्मा एत सन्यतमाय जुष्ट

मग्ने मित्राय ह विराजु होत ॥ ५ ॥ मित्रस्य च वर्षणी एते वो देवस्य सानसि ॥ पुंमं
 वित्रं भवस्ताम ॥ अभियो महिना दिवं मित्रो बभूव स प्रयाः ॥ अभिश्र वोभिः पृथि
 वीं ॥ मित्राय पं च ये मिरे जना अभिष्टि शवसे ॥ स देवानि चान्वि भर्ति ॥ मित्रो दे
 वेषां पुषु जनाय वृत्त बर्हिषे ॥ इष इष्ट वना अकः ॥ ६ ॥ इहे हवे मनसा बंधुतानर
 उशिजो जगमुर भित्तानि वेदसा ॥ याभिर्मयाभिः प्रीतिर्जुतिर्वपसः सो धन्वनायति
 यं भागमानश ॥ याभिः शवीभिः श्रमसां अपिंशतपया धिया गामरिणी तवर्मणः
 ॥ येन हरी मनसानिरत क्षततेन देवत भवः समानश ॥ इद्रस्य सरयम भवः समा
 नशुर्मनो न पतो अपसो रधं निरे ॥ सो धन्वना सो अमृत तमे रिरै विष्टा शमीभिः

४०

सुरुतः सुरुयया ॥ इद्रेण याथ सूर्यं सुते सर्वो अथो वशाना भवथा सह क्रिया ॥
 नवः प्रीतिर्मे सुरुतानि वाद्यतः सो धन्वना रभो वीर्याणि व ॥ इद्रं क्रभुभिर्वज्र
 वडिः समुक्षितं सुतं सोममा वृष स्वागमस्तोः ॥ धियोषितो मद्यवंदा शुषो गृहे सो
 धन्वनेभिः सह मत्स्वानभिः ॥ इद्रं क्रभुमान्वाजवान्मत्स्वे हनेस्मिंस्सर्वनेश आपुर
 षुत ॥ इमानि तुभ्यं स्वसराणियो मिरे व्रता देवानां मनुष्य अधर्माभिः ॥ इद्रं क्रभुभिर्वज्र
 जिभिर्वज्रयति हस्तो मेजपरितु रूपया हियं जय ॥ शतं केतोभि रधिरोभि रायवस
 हस्त्रणीयो अध्वरस्य होमनि ॥ ७ ॥ उषो वाजेन वाजिनि प्रवेताः स्तोमं जुष स्वगण
 तोमघोनि ॥ पुराणी देवि युवतिः पुराधिरनुव्रतं वरसि विश्ववार ॥ उषो रे व्यमसा

विभाहि वेदं रथासूनुता ईरयंती ॥ आत्मा वहंतु सुयमासो अश्वा हि रण्यवर्णा पथु
 पाजसो ये ॥ उषः प्रतीती भुवनानि विश्वो ध्वोतिष्ठः स्य मत्तस्य केतुः ॥ समानम
 र्थं वरणीयमाना वक्रमिव न व्यस्यावचत्स्व ॥ अवस्यु मे व विन्वती मघोत्पुषाया
 तिस्रस्तस्य पत्नी ॥ स्वा १ जनेती सुभगा सुदसा आंता दिवः पप्रथ आरथि व्याः ॥
 अष्टा वो देवी मुषसं विभाती प्रवै भारध्वं नमसा सुवृत्तिं ॥ उर्ध्वं मधुधा दिवि पाजो
 अश्वेत्परो वना रुस्वे रण्यसं दकु ॥ नृता वरी दिवो अर्कै रबो ध्यारे वती रोदसी
 वित्रमं स्यात् ॥ आयती मग्न उषसं विभाती वामे मे षिद्रविणं भिक्षमाणः ॥ नृत्तस्य
 बुध उषसा मिषण्ये नृषामहो रोदसी आविवेश ॥ महामित्रस्य वरुणस्य मायवै

४१

देवभानुं विदधे पुरुत्रा ॥ ८ ॥ इमा उवां भद्रयो म न्यमाना बुवा वतेन तु ज्या अभुवन् ॥
 क्रा १ सदिंद्रावरुणा यशो वा येन स्म सिनं भरथः सरिवभ्यः ॥ अयमुवां पुरुतमोर
 यीयं च श्वतममवसे जो हवीति ॥ सजोषा विंद्रावरुणा मनु द्विर्वा र्थि व्या शणु
 तं हवमे ॥ अस्मे तो रंद्रावरुणा वसुष्या रस्मे रयिर्मरुतः सर्ववारः ॥ अस्मान् वपु र
 त्रीः शरणै रवं तस्मान् हो आभारती रक्षिणा मिः ॥ बृहस्पते जुषस्व नो हव्या नि विश्व
 देव्य ॥ रास्वरत्नानि दाशुषे ॥ शुविमे र्कं बृहस्पति मध्वे र्पुनमस्यत् ॥ अनाम्ये जु आ
 वके ॥ ९ ॥ उष प्रवर्षणी नां विश्वारूपमदाभ्यं ॥ बृहस्पतिं वरेष्यं ॥ इयं तैषूषं नाघ
 यो सुष्टुति र्वन व्यसी ॥ अस्माभस्तु यं शस्यते ॥ तां जुषस्व गिरं ममेवा जयंती म

कथियं॥ बहुयुरवयोषणं॥ यो विश्वाभिर्विपर्ययति भुवना संरचयति॥ स नः
 पूषा वित्ता भुवतु॥ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि॥ धियो यो नः प्रचोदयात्॥
 ॥१०॥ देवस्य सीवितुर्वयं वाजयंतः पुरंध्या॥ भगस्य रतिमीमहे॥ देवं नरः सवित्ता
 रं विप्राय ज्ञेः सुरक्तिभिः॥ नमस्यंति धियो षताः॥ सोमो जिगाति गातुर्विदेवाना
 मेति निष्ठुतं॥ ऋतस्य योनिमासदं॥ सोमो अस्मभ्यं द्विपदे चतुष्पदे च पशवे॥
 अतमीवा इषं स्करतु॥ अस्माकमायुर्वर्धयन्नभिमातीः सहमानः॥ सोमः सध
 रमासदत्त॥ आनो मित्रावरुणा घृतेर्गव्युत्तिमुसतं॥ मध्वारजोसि सुक्रतु॥ उरु
 रं सो नमो वृधामन्हा दसस्य राजथः॥ द्राक्षिषाभिः शु विव्रता॥ गृणाना जमदग्नि

५२

नायो नावृतस्य सीदतं॥ पातं सोममत्ता वृथा॥ ११॥ गृणाना जमदग्निना जमदग्नि
 मित्रावरुणो गायत्री॥ जदमो मि रुचिः॥ मित्रावरुणो देवते गायत्री छंदः॥ त्वं घृ
 ते वामदेवो गिरुषी॥ वामदेव ऋषिः॥ अग्निर्देवता अष्टा छंदः॥ विश्वेश्वरविह
 पाक्षः॥ त्वं घृते सदमित्समन्यवो देवासो देवमरतिन्ये रि रइति कृतान्ये रिरे॥ अ
 मर्त्यं यजनमर्त्यं धा देवमा देव जनत प्रवेत सं विश्वमा देव जनत प्रवेत सं॥ स भ्रात
 रं वरुणमग्न आ वरु त्वे देवं अष्टा सुमतीय जवन सं ज्येष्ठं यजवन सं॥ कृता वानि
 मादि सं वर्षणी घृतराजाने वर्षणी धत्तं॥ सखे सखायमभ्या वरु त्वा शुनं वक्रं रथे
 वरं द्या स्मभ्यं दस्मरे द्या॥ अग्ने मूलीकं वरुणो सवा विदो मरुतु विश्वभानुषु॥ तोक

यत्तु जेशुशुवानशंरुध्यस्मभ्यंदस्मशंरुधि॥ तं नो अग्नेवरुणस्यविद्देवस्यहे
 लो वयासिसीष्ठाः॥ यजिष्ठेविहितमः शोशुवानोविश्वोदेवांसिप्रमुमुग्ध्यस्मत्
 ॥ सत्तं नो अग्ने वमो भवोती नो देष्टो अस्याउषसो न्युधे॥ अवर्यश्च नोवरुणररणा
 वीहिमलीकं सुहोवोनपधि॥ १२॥ अस्यश्रेष्ठासुभास्यसंरुदेवस्यविज्रतमाम
 र्येषु॥ शुविद्यतं नतपूमध्यायाः स्याहोदेवस्यमहनेवधेनोः॥ त्रिरस्यतापरमा
 सति ससा स्याहोदेवस्यजनिमान्यग्नेः॥ अनंते अंतः परीवीत आगाद्युविः शुक्रो
 अर्योरोरुन्वनः॥ स इतो विश्वेदभिर्वष्टिसमाहोताहिरण्यरथोरसुजिह्वः॥ रोहि
 दश्चोवपुष्पोविभावासदीरंणवः पितुमतीवसंसत्॥ सर्वेतेयं ननुणे यज्ञवंधुः प्र

४२

तं मयारशनयानयंति॥ सक्षेत्स्यदुर्यसुसाधं देवोमर्तस्यसधनि तमापा॥ सत्
 नो अग्निर्नयत्तुप्रजानंनशारत्नं देवभक्तं यदस्य॥ धियायद्विष्टे अमताअरुणं
 द्योष्यिताजनितासत्यमुश्नन्॥ १३॥ सजायतप्रथमः पस्मासुमहोब्रुधेरजसो
 अस्ययोनो॥ अपारशीर्षगुहमानो अंतयोयुवानो वृषभस्यवीले॥ प्रशर्धं आ
 र्तप्रथमो विपन्यो कृतस्ययोना वृषभस्यनीले॥ स्याहोयुर्ववपुष्पोविभावासत्त
 प्रियासोजनयंत वृष्टे॥ अस्माकमत्रपितरोमनुष्या अभिप्रसेदुर्दतमाश्रुणाः
 ॥ अश्मत्रजाः सुदुधावात्रे अंतरुदुस्मा आजंनुषसो हुवानाः॥ तेमर्मजतददवां
 सो अद्रितदेषामन्ये अभितोविवोचन्॥ पञ्चपञ्चासो अभिकारमर्वो न्विदंतज्योति

श्वरुपंतर्धीभिः॥तेगव्यतामनसादध्रमुब्धंगायमानं पार्ष्वं तमर्द्रि॥इहं नरो बव
 सो देव्येन ब्रजंगो मंतमुशिजे विवधुः॥१४॥तेमन्वतप्रथमं नाम धेनास्त्रिः सप्तमा
 तुः परमाणि विदं नू॥तज्ज्ञानतीरभ्यनूषतत्राः॥आविर्भुवदरुणीर्यशसगोः॥
 नेशतमो दुधितरो वतेयो रुदेव्या उषसो भानुवर्ती॥आसूर्यो बृहत्तस्तिष्ठदज्जार्
 जुमर्तेषु रजिमावपश्यं नू॥आदिसृष्ट्या बुबुधाना व्यरब्धेनादिद्रुतंधारयंत्युभ
 त्तं॥विश्वे विश्वासु दुर्या सुदेवामित्राधिपे वरुणस्य मस्तु॥अथावेवियशुशुवान
 मग्निं होतारं विश्वभरसंयजिषं॥शुशुधो अरण्यगवामंधोनपुतं परिषित्तमेशोः
 ॥विश्वेषा॥अदितिर्यदिया नां विश्वेषामतिथिर्मानुषाणां॥आग्नेर्देवानां सर्वश्रीव

५४

णानः सुमश्रीको भवतु जातवैराः॥१५॥योमर्त्येषामतः कृता वो देवो देवेषु रतिर्नि
 धायि॥होता यजिषो मन्हा शुक्लमेहमे रग्निर्मनुष इर्यध्वे॥इह त्वं सूनो सहसो नो
 अद्य जातो जातौ उभयो अंतरग्ने॥इतर्द्विपसे युयुजानं कृध कृजुमुष्का नृषणः
 शुक्रांश्च॥अस्यो रधस्मूरो हिताद्युतस्मूक्तस्य मन्ये मनसा जविष्ठा॥अंतराय
 से अरुषायु जातो युष्मांश्च देवान् विश आ वमर्तानू॥अर्धमणं वरुणं मित्रमेषामि
 द्रा विष्णु मरुतो आश्विनो न॥स्वश्वो अग्ने सुरथः सुराधा एतु बह्व विषेजनाया॥
 गोमां अग्ने विमांश्च श्वी यज्ञो न वत्सखा सदमिदं प्रमृष्यः॥इहा वो एषो असुरमजा
 वादीर्घो रायः रधुबुधः सभावानू॥१६॥यस्ते इधं जभरात्सिद्धिदानो मूर्धनि वातत

पतेत्वाया॥ भुवस्तस्य स्वतं वं पायुरग्ने विश्वस्मात्सी मघायत उरुष्या॥ यस्ते भरा
 दनियते विदं न निशिषं न्द्रमतिथिमुदीरत्॥ आ देवयुरि न धत्ते दरोणे तस्मिन्
 यि ध्रुवो अस्तुराश्वान॥ यस्तो दोषाय उषसि प्रशंसति यं ब्रह्मा रुणविते ह विष्णो
 त्॥ अश्वेन स्वदसु आहोम्या वं तमंहसः पीपरो दाश्वंसं॥ यस्तु भ्रमग्रे अमता
 यदा राहु वस्ते रुणविते यतस्तु क्रू॥ न सरायश शमानो वियेषं न्ने नमं हापरि वरद
 घायोः॥ यस्य त्वमग्रे अध्वरं जुजोषो देवो मर्तस्य सुधितं रराणः॥ प्रीतिं दसु धो नासा
 य विष्ठा सामय स्य विधतो वृथासः॥ १७॥ चिति मचितिं दिन वहि वि दान्मृषे ववीता
 वृजि नावमर्तान्॥ राये यनः स्वपसा ये देवो दितिं यरा स्वादिति मुरुष्य॥ कविं शशासुः

५५

कवयो द्युनि धारयंतो दुर्या स्वायोः॥ अतस्त्वं द्रष्टुं अग्र एतान् पतिभः पश्ये रदुत्तं
 अर्य एवै॥ त्वमग्रे वाघते सुप्रणीतिः सुतसो माय विधते यो विष्णु॥ रत्नं भारशामा
 नाय घेषे पृथुश्च द्रमवसे वर्षणि प्राः॥ अधो ह यदयमग्रे त्वा या पति भर्हस्तेभिः श्व
 रु मातनूभिः॥ २४॥ न क्रंतो अपसा भुरिजो र्तं ये मुः सुध्वं अशुषाणाः॥ अधो मा
 तुरुषसः सप्त विप्रा जाये महि प्रथमा वेधसो ननू॥ दिवस्यु चा अगिर सो भव माद्रि
 रुजे मधनि नेशु चेतः॥ १९०॥ अधायथानः पितरः परासः प्रतासो अग्र क्रुत माशु
 षाणाः॥ शुची द्यं दी धिति मुक्थ शासः क्षामा भिंदंतो अरुणी रपन्ननू॥ सुकर्मणः
 सुरुवो देवयंतो यो न देवा ज जिमा धर्मतः॥ शुवेतो अग्रं वरुधंत रं द्रमूर्व गव्यं प

परिषदंती अमंन ॥ आयुधे वसुमतिपञ्चो अरवे देवानां यज्ञानि मां युग ॥ मर्ता
नां विदुर्वशीरुप्रनृधे विदर्य उपरस्यायोः ॥ अकर्मते स्वपसो अभूमनृतमव
स्रनुषसो विभातीः ॥ अनूनमग्निं पुरुधा सुश्वंद्रे देवस्य मम जतः आरुवसुः ॥
एतोते अग्न उवथा निवेधो यो वामकवये ताजुषस्व ॥ उणे विस्वठु हिवस्य सोने
महो रायः पुरुवार प्रयधि ॥ १९ ॥ अबो राजानमध्वरस्य रुद्रो होतारसस्य यज्ञो रोद
स्योः ॥ अग्निं पुरातन इतो रविता धिपण्य रूपमवसेरुणु ध्वं ॥ अयं योनिश्च रुमा
यं वयं ते जायेव पय उशतीः सुवासोः ॥ अवीचीनः परिवीतो निषीदे मखते स्वपा
क प्रतीचीः ॥ आश्व एव ते अरुपिता यन्मनवसि सुमही कार्यवेधः ॥ देवाय शस्ति

ममताय शं सग्रावे वसोता मधुषु च मीले ॥ तं विनः शम्या अग्ने अस्या क्रुतस्य
बोध्यत विस्वधीः ॥ कदा न दुक्या सधमा घानि कदा भवंति सरमा गृहेते ॥ कथा
हृत इरुणा यत्नमग्ने कथा दिवे गर्हसे कंन आगः ॥ कथानि त्रायमी दुषे पृथिवे
ब्रवः कदर्य म्णे कङ्गाये ॥ २० ॥ कधिष्ण्या सुवधसो अग्ने कदा ता य प्रतवसे
शुभये ॥ परि अग्ने नाससाय से ब्रवः कदग्ने रुद्राय नृणे ॥ कथामेह पुष्टिं भरार्य पु
ष्टे क दुद्राय सुमरवाय हविर्दे ॥ वदिष्णव उरुगाया यरेतो ब्रवः कदग्ने शरिवे वहसे
॥ कथा शिर्धाय मरुता मताय कथा मूरवृहते पृष्ठ्यमानः ॥ प्रतिब्रुवोदितयेतुया
साधा दिवो जात वेदश्चि कितानू ॥ क्रुतेन क्रुतेनियतमील आगो रामा सवामधु

मय कर्ममे॥ हृष्टासतीरुशताधासिनेषाजामर्येणपयसापीपाय॥ ऋतेन
 हिष्मा रघभाश्चिदन्तः पुर्मा अग्निः पयसा एष्येन॥ अस्पंदमानो अवरद्वयोधाव
षाशक्तेदुहुहेश्मिः रुधः॥ २१॥ ऋतेनादि असंक्षिदन्तः समंगिर सोनवतगो
भिः॥ शुनंतरः परिषदनुषासमा विस्वरभव ज्जते अग्रे॥ ऋतेम देवीरमत्ता अ
मत्ता अर्णा भिरापोमधुमदिरग्ने॥ वाजीनसर्गेषु प्रस्तुभानिः प्रसद मित्स्त्रवितवे
दधन्युः॥ माकस्य पक्षंसदमिधुरोगामावेशस्य प्रमिन लोमापेः॥ माभ्रातुर ग्ने अ
नृजो ऋणं वेर्मासरव्युर्दक्षरिपोभुजेम॥ रक्षाणो अग्ने तवरक्षणे भारारक्षणाः सु
मरवप्रीणानः॥ प्रतिष्फु रविरुजवीडुं हो जहिरक्षो यहि विद्वाद्यधाने॥ एभिर्भवसु

५७

मना अग्ने अर्के रिमांस्यशमन्मभिः शरवा जान॥ उत्तब्र क्षीण्यगिरोजुषस्वसंते
शस्तिर्देववातजरेत॥ एता विश्वाविदुषेतुभ्यं वेधोनी थान्यग्ने निष्याव वांसि॥
निववनाकवेयका आन्य शसिषंमतिभिर्विप्रनुवथैः॥ २२॥ हृष्टा धपाजः प्रसि
तिन एथी याहिराजे वामं वांश्मेन॥ नृधी मनुप्रसितिं दूणा नोस्तासि विध्व रक्षस
स्तापैषैः॥ तव भ्रमास आशुया पतं सनु स्यशध्वतो शो श्वानः॥ तपूष्प मेजुं हा
पतंगान संदि तोविसंज विषगु ल्काः॥ प्रति स्यशो विसं ज नृणी तमो भवा वायुवि
शो अस्या अर्द्व्यः॥ यो नोदे अप शसो यो अस्य म किष्टे आथि रार्द धवी त॥
उरग्ने तिष्ठ प्रयात नुष न्य मि रां ओष ताति गमे हेतो॥ यो नो अ राति सं मिधान व क्ते

नीवातंधस्यतसंनयुधं॥३॥धोभवप्रतिविधाध्यस्मदाविष्णुषैदेवान्यग्रे॥
 अवस्थिरालेनुहियातुज्जनाजामिमजामिमप्रमणाहिशान्नू॥२५॥सतेजानातिसु
 मतिंयविषयइवतेब्रह्मणेगातुमेरत्॥विश्वान्यस्मेसुरिनानिरयोद्युम्नान्ययो
 विदुरोअभिधौत्॥सेदग्रेअस्तुसुभगःसदानयस्तानिसेनहविषायउक्थेः
 ॥पिप्रीषतिस्वआयुषिदुरोयोविश्वेदेस्मेसुरिनासासदिष्टिः॥अर्वामितेसु
 मतिषोष्वावीकृसेतेवावाताजरतामियंगीः॥स्वश्वासासुरयामर्जयेमास्मे
 क्षत्राणिधारयेरनुधून्॥इहत्वाभूर्याचरेदपस्मदोषावस्तर्दीदिवोसमनुधून्॥
 कीलंतस्मासुमनसःसपेमाभिधुन्मातस्त्रिंशोजनानां॥यस्तास्वश्वःसुहिर

४५

१॥
 ण्योअग्रउपयातिवसुमतारयेन॥तस्यत्राताभवसितस्यसखायस्तआति
 थ्यामानुषगुजोषत्॥२४॥महोरुजामिबधुतावंबोभिस्तन्नापितुर्गोतमार
 न्वियाय॥तनोअस्यववसाश्चकिधिहोतयविषसुक्रतोदमूनाः॥अस्वप्रज
 स्तरणयःसुशेवाअतडासोरुकाअमिष्टाः॥तेपायवःसधियवोनिषधामे
 तवनःपातमूयेपायवोमामतेयंतेअग्नेपश्यतोअंधुरितादरक्षरक्षतात्सु
 रुतोविश्वेवदादि२५॥तदृष्टिभवानाहेदेभुः॥तयावयसधन्या॥स्तेतास्तवप्रणी
 तस्याप्रवाजान्॥३॥भाशंसासुरयससतातेनुधुयासुगुह्याण॥अपातेअ
 ग्रेसामिधाविधेमप्रतिस्तोमेशस्यमानं गभाय॥दहाशसोरक्षसःपाद्या१स्मा

दुहोनिदोमित्रमहोअवधात् ॥२५॥ ॥ इतीश्रीतृतीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥
 ॥ हरिः ॐ वैश्वानरायमीहृषेसजोषाः कथारणिमाग्रयेवहृद्गाः ॥ अनूनेनव
 हुतावसथेनोपस्तभायदुपमिनरोधाः ॥ मानिरतयइमामहं गुतिदेवोदोमसी
 यस्वधावान् ॥ पाकायगत्सोअमतेविवेतावैश्वानरो नमोयुहो अग्निः ॥ साम त
 दिवर्हामिहितिगमभृष्टः ॥ सहस्रैरतावृषभस्तुविष्मान् ॥ परेन्नगोरपगूहं विवि
 दानाग्रमर्द्युप्रेदुकोचं नमीषां ॥ प्रतां अग्निर्वभसतिगमजं भस्तेपिष्टेनशोवि
 षायः सुराधाः ॥ प्रयेमिनेतिवरुणस्यधामिप्रिया मित्रस्यवेततोध्रुवाणि ॥ अत्रा
 तरोनयोषणा व्यंतः पतिरिपो न जनयो दुरेवाः ॥ पापासः संतो अनृता अससा

४९

इदंपदमजनतागभीरं ॥१॥ इदंमेलुगेनेकियेतेपावकामिनेतेगुरुं भारं नमन् ॥
 बृहद्वाधधृषतागभीरं युंहं एष्टं प्रथिसास्तधातु ॥ तमिन्वेदुवसमनासमा
 नासमानमामि कृत्यपुनती नतीधीतिरश्याः ॥ ससस्यवर्मनधिवतुष्टे
 स्तेनुपमार्कपितंजवामु ॥ प्रवाच्यववसः किमेअस्यगुहाहितमुपनिणिग्वद
 नि ॥ यदुस्त्रियाणामपवारिवत्रं न्यातिप्रियं रूपो अग्रंपदवेः ॥ १२ मुसं अहिम
 हमती कं यदुस्त्रियासवत्तुर्व्यगोः ॥ कृतस्यपदेअधिरीधानगुहार्धुष्यद्रु
 यद्वेद ॥ अधधुतानः पित्रोः संवा सामनुतगुसंवारुष्टेः ॥ मातुष्यरेप
 से अतिषदोर्दृष्टः शोविषः प्रयतस्यजिह्वा ॥ २ ॥ अतवेविनमसा पध्य

धुः॥ नयस्य सातुर्जनितोरवारि नमातरापितरान् विदिषो॥ अधामित्रेन सु
 धितः पावकोऽग्निर्दीपयमानुषीषु विषु॥ दिव्यं यं यज्जीर्जनं स्ववसानः
 स्वसारोरोऽग्निं मनुषीषु विषु॥ उपबुधं मथुर्योऽनदंतं शुक्रं स्वासं परशुर्नति
 ग्मं॥ तवये अग्ने हरि तोय तस्मानो हिता सक्तुर्जवः स्ववः॥ अरुपा सो वृषपा
 क्रजुमुष्ठाः॥ ओ देव ताति महं तदस्माः॥ ये हे सेते सहमाना अया सस्ते पा सो अग्ने
 अर्चयश्चरति॥ श्येना सो दनं दुवसना सो अर्ध्वतु विषणसे मारुतं नशार्थः॥ अ
 कारि ब्रह्म समिधान्तु भ्यंशं सायु कथं यजेते मूधाः॥ होतारमग्निं मनुषो निषेदुर्नम
 स्यं तं दुश्शितः शंसमायोः॥ ५॥ अयमिह प्रथमो धायि धातु निहोति यजिषो अध्वरे

५१

धीऽयं॥ यमप्रवानो भगवो विरुरुचुर्वनेषु वित्रं विभवं विशे विशे॥ अग्ने कदा ते अ
 नुषकं भुवद्देवस्य वेतनं॥ अधा हिता जगन्निरेमर्त्ता सो विस्वीड्ये॥ क्रता वानं वि
 येत संपश्ये तोयामिव स्तुभिः॥ विश्वेषामध्वराणां हस्तुर्त्तारं देमं देमे॥ आशुं दूतं
 विवस्वतो विश्वायश्चर्षणीरमि॥ आजन्मः केतुमायेवो भगवाणं विशे विशे॥ तमी
 होतारमानुषकं विक्रिं तां संनिषेदरे॥ एषं यं वाकशो विषं यजिषं सप्त धामिभिः॥
 ॥ ६॥ तेश्चर्षतीषु मातृषु वत आवीतमश्रितं॥ वित्रं सत्तगुहं हतं सुवेदं कृविदुर्थिनं॥
 ससस्य यो ह्युता ससि नूधं नतस्य धामिः॥ नृण्यं ते देवाः॥ महो अग्निं नमसारातह
 ओवेरध्वराय सदा महता वा॥ वेरध्वरस्य रूपा निविहा तु मे अतारो देसी सो विक्रितान्॥

इत्तरेयसे ॥ प्रदिवउराणो विदुदरोदिवआरोधनानि ॥ रुह्यंत एमरुशतः पुरोभा
 श्वरिह्वर्चिर्वपुषामिदेव ॥ यदप्रवीतादधेत हगर्भस्य श्वं जातो भवसीदुदृतः ॥
 स योजातस्य रदशा नमोजोपरस्य वातो अनुवार्तिशोविः ॥ दृषात्ते तिग्मामतसे
 धुजिह्वां शिराचिदं नादयेत् विजं भैः ॥ तृषु यदन्ता तृषुणा बवर्षन्तृषु दूतं कृणुते यद्वा
 अग्निः ॥ वातस्य मेहिंसं च ते निजूर्वंता शुनर्वा जयते हि न्वे अर्वा ॥ ७ ॥ इत्तवो विश्वे वेद
 संहव्यवाहममर्त्ये ॥ यजिष्ठमंजसेगरा ॥ सहि वेदावसुधातिमं हौं आरोधनं दिवः ॥
 सरे वां एह वसति ॥ सर्वे रदेव आनमदेवां रतायते रद्वे ॥ दाति प्रियाणि विदसु ॥ सहो
 तासे दुदूसां चिक्विवां अंतरीयते ॥ विद्वान् आरोधनं दिवः ॥ ते स्याम ये अग्नये ददा शुर्वव्य

11421

दातिभिः॥ यश्चिष्यते तं दत्ते॥ तेरायाते सुवीर्यैः ससवांसो विश्वविरे॥ ये अग्रा दधि
रे दुवः॥ अस्मे रायो दिवे दिवे संवरं तु पुरुष्यहः॥ अस्मे वाजांसि रतो॥ सविप्रश्चर्यणा
नां शविसामानुषाणां॥ आर्त्तसि प्रेव विध्यति॥ ८॥ अग्ने मूलमहो असि य ईमा देव्यु
जनै॥ इये थर्वा हि रासदं॥ समानुषीषु हूल भो वि सु प्रावी रमस्यः॥ इतो विश्वेषां भुवत्
॥ ससप्र करेणायते होता मे द्रे दि विष्टिषु॥ उत्तपो तानिषी दति॥ उत्तमा अग्नि रध्व
र उत्तो ग्रह पति रमे॥ उत्तज्र ह्या निषी दति॥ वे विं घ्र ध्वरी यता मुं पवता जनानां॥ हव्या
वमनुषाणां॥ वेषी ईस्य दसां॥ यस्या जुषी जो अध्वरं॥ हव्यं मर्तस्य वो हवे॥ अस्मा
कं जोष्य ध्वर मस्माकं य जता गिरः॥ अस्माकं शृणु धी हवं॥ परिते हूल भो रथोस्मां

म.ना

अश्रोतुविश्वतः॥ येनरक्षसिदाशुषः॥ ९॥ अग्नेतमपाश्वेनस्तोमेः कतुनभद्रं
हेदिस्पर्शः॥ अध्यामातश्रोहैः॥ अधाद्यिनेकतोर्ध्वस्यदक्षस्यसाधोः॥ रथीर्क
तस्यबृहतोबभूया॥ एभिर्नोअकेर्षवोनाअर्वा३१ स्वा१ र्णज्योतिः॥ अग्नेविश्वे
भिःस्वअनीदेवैः॥ आभिष्टेअयामाभिर्गणतोमेदाशेम॥ प्रेतदिवोनस्तनयंति
शुष्माः॥ तवस्वादिसाग्नेसंरुष्टिरिदंविरेह३३ दविदुक्तोः॥ श्रियेरुक्मोनरोवत
उपाके॥ द्युतनपूर्ततनूररपाः शुविहिरण्यं॥ तत्तैरुक्मोनरोवतसधावः॥ इतंवि
धिष्मासनेमिदेषोअइनोषिमर्तात्॥ इथायजमानादतावः॥ शिवानःसरयासं
तुभ्रात्राग्नेदेवेषुपुष्पे॥ सानोनाभिःसर्देनसस्मिन्धनु॥ १०॥ भद्रंतेअग्नेसह

(५३)

सिननीकमुपाक आरोचतेसूर्यस्य॥ रुराद्वेदोददेशेनक्तयाविदुरुक्षितंरुशत्रा
रूपेअनेन॥ विषाद्येगणतेमनीषांखंवेपसातुविजातस्तवानः॥ विश्वेभिर्य
दावनःशुक्रदेवस्तनोराखसुमहोभूरिमम॥ तदेतेकाव्यात्वंमनीषास्तदुक्त्वा
जायतेराध्यानि॥ तदेतेद्रवणंवीरपेशा३३ याधियेराशुषेमस्ययि॥ तदाजीवाजं
भरोविहायाआभिष्टिरुजायतेसत्यशुष्मः॥ तदइदेवज्जलोमयोभुस्तदाशुर्जु
वाःअग्नेअर्वा॥ तामग्नेप्रथमेदेवयतोदेवंमर्ताअमृतमवः॥ इजिहू॥ देषोयुत्तमा
विवांसतिथीभिर्दमूनंसंग्रहपतिममूर॥ आरेअस्मदमतिमरेअहेआरोविश्वातु
मर्तिपन्निपासि॥ दणाशिवःसहसःसूनोअग्नेयदेवआवित्सर्वसस्वस्ति॥ ११॥

५४

यस्तु मय्यनधत्ते यत्तु सुक्रुजिते अनेन कृणवत्सस्मिन् नहं न॥ ससुधुमे रभ्यस्तु
प्रसक्तवज्रत्वाज्जितेव दक्षि कितान् ॥ ५४ ॥ अयस्ते जभरं अमणो महो अस्ते अ
नीकमास्यपयन् ॥ सधनः प्रातिदोषो संपुष्पे नयि सवेले घनमित्रान् ॥ अग्निरे
शे बृहत्तः सत्रियस्याग्निर्वाजस्य परमस्य रायः ॥ दधाति रत्नं विधत्ते यविष्ठा आनु
षेदमयीय स्वधावान् ॥ यच्चिहिते पुरुषत्राय विष्ठा चित्तिभिः अहमाकचिदागः ॥
रुधोषा १५ स्मो अदिते रनागान्मेनां सिशि अथो विधगमे ॥ महश्चिदग्र एन सो अ
मीकुरु रीदवानामुत्तमस्य नि ॥ माते सरवायः सद्मिद्रिषामय फलो कापत न पय
शो योः ॥ यथा ह्यहं सयोगो र्यो विसृष्टि ता ममुं वता यज्ञाः ॥ एवाघा १५ स्मत्तुं वता

५४

अंहः प्रतार्य मे प्रतरं न आसुः ॥ १२ ॥ प्रसुग्निरुषसा मय्यमुख्यदिभातीनां सुमवा
नारत्नधर्य ॥ यातमाश्वना सुकतो दुरोणमुत्सूर्यो ज्योतिषा देवर्षि ॥ उर्ध्वभानुं स
वितो देवो अग्नेद्रूपं दधे ध्वज विषो न सत् ॥ अनुज्जलं वरुणो यति मित्रो यत्सूर्य
दिव्यो रोहयति ॥ ये सीमरुणं तमसे विप्रे वधुवसे मा अन्नं वस्यंते अर्थ ॥ ते सूर्ये ह
रितः सप्तयद्वाः स्पशं विश्वस्य जगता वहंति ॥ वहिषेभिर्विहरं न्यासितं तु प्रवव्यय
नासते देववस्य ॥ रविध्वजो रश्मयः सूर्यस्य चर्मवावा धस्तमो अस्त्रो १२ ॥ अनाय
तो अतिवधः कथायं न्य ३३ तानो वपद्यतेन ॥ कर्षायति स्वधया को रदर्श दिवस्कं भः
समं तः पाति नाकं ॥ १३ ॥ प्रसुग्निरुषसा जातवेदा अर्यो देवो रोवमा नामहो मिता

अनासयो रगायार्थेनेमंयत्तमुपनोयात्तम॥३॥ ध्वकेतु सवितो देवो अश्रज्ज्यो
तिर्विश्वेभ्यो भुवनाय हवन् ॥ आ प्राधा वा रुधुवी अंतरं संवि सूर्या रश्मिभि
श्चेकितानः ॥ आवहं सूर्या ज्योतिषा गन्तुं हि नि आ रश्मिभिश्चेकिताना ॥ प्रबोध
यंती सवितार्ये देव १ पादयते सुयुजारथेन ॥ आ वावा हिष्ठा इह ते वंहं तुरथा अश्वा
स उपसो व्युष्टो ॥ इमं हि वाम धूपे पाय सोमा अस्मिन्पते वृषणा मादयेथा ॥ अ
नायता ॥ कया याति ॥ १५ ॥ अग्निर्होतानो अघोर वाजी सन्परिणीयते ॥ देवो देव
पुयश्चयः ॥ परिनि विष्टय धरं या सुग्रीरथारिव ॥ आ देवेषु प्रयोदधत् ॥ परिवर्ज
पतिः कविरिह अन्य क्रमीत ॥ दधत्तानि दाशुषो ॥ अययः संजये पुरो देव वा

ते समिधते ॥ युमो अमित्रं दंभनः ॥ अस्य चावीर इव तोम्रे शीतमर्त्यः ॥ ति
मजं भस्यमीलुः षः ॥ १५ ॥ तमं वतं न साना सिमरुषं न देवः शिशुः ॥ मम ज्यते
दिवे दिवे ॥ बोधयन्मा हरिभ्यो कुमारः साहेदेव्यः ॥ अष्टानुह तउदं ॥ उत्तसाप
जता हरी कुमारः साहेदेव्यात् ॥ प्रयत्ना सद्य आदे ॥ एष वो देवा वश्विन कुमारः
साहेदेव्यः ॥ दीर्घायु रस्तु सोमकः ॥ तं युवं देवा वश्विन कुमारः साहेदेव्यः ॥ दीर्घायु
षं रुणा तुन ॥ १६ ॥ आसस्यो या तुमपवो अजीषी द्रवत्स्य हरय उपनः ॥ तस्मा इदं
सुषुमा सुदसमिहा सिपितं कर ते गणान ॥ अवस्य शूरा ध्वनो नो ते स्मिन् नो अथ सब
तेमं दधे ॥ शंसा युक्थ मुशने ववेधाश्चि कितुषे असुर्या यमनः ॥ कविर्न निष्यं

विदधानि साधनं पायत्सेकं विपिपानो अर्चोत् ॥ दिवदुध्या जीजनत्स तकारु न
 ह्ना विञ्चुर्वयु ना गृणतः ॥ स्वा १ य हेदिसुदशी कम के मेहि ज्योतीरु नुर्यधुव
 स्तोः ॥ अथातमासि दुधिता विवसे नभ्यश्चकार नत्तमो अभिषे ॥ ववस इद्रो अ
 मितरु जीष्म १ भो आपो प्रो रोदसी महिता ॥ अतश्चिदस्य महिमा विरेच्य भिषो
 पप्रो रोदसी महिता ॥ अतश्चिदस्य महिमा विरेच्य भिषो विश्वा भुवना बभूव ॥ २७ ॥
 विश्वानि शक्रो नर्याणि विद्वानपो रिरेच सरि विभिर्निकामैः ॥ अश्माने विद्ये विभिदु
 र्ववा भवजंगो मेतमु शिजो विवचुः ॥ अपा रत्नं वप्रि वासं परा हं प्रावते वज्रं पथि
 वी सवेताः ॥ प्राणोसि समुद्रि योपे नोः पतिर्भव च वसा शरधृषणा ॥ अपो यदद्रिषु

५६

रुत रदरा विभु वत्सरमा पूर्वते ॥ सनेनेता वाजमा र्धर्ध भूरिगोत्रा रुजं नंगिरो
 प्रिर्गणानः ॥ अष्टा कविर्न मणोगा अभिषे स्वर्धत्ता मच वं ना धमानं ॥ उतिभि
 स्तमिषणो धुम्र इत्तो निमा यावान ब्रह्मा दस्यु रत्न ॥ आदस्यु प्रामनसा या ह्यस्तं भु
 वने कु त्सः सखेनिकामः ॥ स्वेयो नो निघदत्तं सरु पा विवां विकित्स हत्तु विधु नवी ॥
 ॥ १८ ॥ यासि कु त्से नसर थम वस्यु स्तो रो वतस्य हेयो री शानः ॥ वज्रा वाजं नग ध्वं यु
 पुषं कविर्यद हं न्यार्यप भूवात् ॥ कु त्साय शुष्ण मशुषं नि वहीः प्रपिते अं हः कु
 य वे सहस्र ॥ सद्यो दस्यु अमण कु त्से न प्रसूर चक्रं रहता दमी के ॥ तपि प्रं मंगयं
 शशु वासं मजि श्वेन वै दयि नाय रधीः ॥ पं वा शरु णानि वपः सहस्रा कं न पुरो जारि

प्रविददः॥ सूरठपाकेतं न्वा१९१९ धानो वियत्ते चेत्यमत्तस्य वर्षः॥ मृगो न ह स्तीति वि
 पीमुषाणः सिंहे न भीम आयुधानि विभ्रत॥ इंदु कामावसु यंतो अग्नत्स्वमल्ले
 न सवने चकानाः॥ अवस्य चः शशमाना सउक्थेरोको नरं प्वासु रीवपुष्टिः॥१९॥
 तमि इंदु सुहवं हुवेम यस्ता चकार नरपुष्पि॥ योमाविते जरित्रे गृध्रं विन्मस्तुवा
 जं भरति स्माहराधाः॥ तिग्माय दंतराजानिः पताति कस्मिं विष्णु रमुहुके जनानां॥
 घोराय दर्य समतिर्भवात्स पस्मानस्तन्वे बोधिगोपाः॥ भुवो वित्तवाम देवस्य धीनां
 भुवः सखा वृको वाजसोतो॥ त्वामनु प्रमत्ति मा जगन्मो रुशं सो जरित्रे विश्वधस्याः
 ॥ एभि नृभि रिरिद्रहा युभिष्वा प्रघर्षदिर्मघाव निष्व अजो॥ घावो न घुनो रभिसं

तो अर्थः क्षपो मे दे मशर दश्च पूर्वा॥ एवो ह्येद्राय वषभाय वष्टो ब्रह्मा कर्म भगवो
 नरथं॥ नृविघथानः सख्या विघोष दसं न उग्रो वित्तान नूपाः॥ नृष्टु तं इन्द्र नृगणान
 इषं जरित्रे नघो नपीपे॥ अकारि ते हरि वो ब्रह्म न व्यधिया स्या मरथः सदा साः॥
 ॥२०॥ त्वं महो इंदु तु भ्यं हसाः अनु सत्रं मे ह नाम न्यत द्यौः॥ तं वृत्रं शवसा जघन्वा
 न्मजः सिंधुं रहि ना जग्रसा नान्॥ तव त्विषो जनिमं त्रे जत द्यौरे जडू मिभि यसा स्वस्य
 मन्पोः॥ रघाय त सुभ्राः पर्वता स आर्द्ध न्यो नि सरयं त आपः॥ मि नद्विरिं शव
 सा वज्रमिष्कं ना विष्णु प्वानः सहसान् अजः॥ वधी ह्वं वज्रे ण मे दसानः सरं ना
 पो जवसा ह त वृष्णीः॥ सुवीरस्ते जनिता मं न्यत द्यौरिंद्रस्य कर्ता स्वपस्त मो भूत॥

यईजजानेस्वर्यसुवज्जमनपञ्चुत्तसदसो नभूम॥ यएक इव्यावायतिप्रभूतारा
 जाहृष्टी नंपुरुहुतरुद्रः॥ ससमेनमनुविश्वेमदतिरतिदेवस्यागणतोमघोनः
 ॥२९॥ सत्रासोमात्राभव नस्यविश्वेसत्रामदसोबृहत्तोमदिष्टा॥ सत्राभेवोवसु
 पतिर्वसूनां दत्तेविश्वान्नाधियाइंद्ररुष्टीः॥ तमधप्रथमं जायमानोमेविश्वान्ना
 धियाइंद्ररुष्टीः॥ तंप्रतिप्रवत्त आशया नमोहिवज्जेणमघवात्तिवश्वः॥ सत्राहृष्टी
 दाधिवंतुं ममिंद्रमहामपारं वषभं सुवज्जं॥ इत्यो वृत्रं सनि तोत वाजं दाता मघा
 निमघवा सुराधाः॥ अयं वृत्रश्चातेयेते समी दीर्यन्नाजिषु मघवाभृण्वएकः॥ अ
 यं वाजं भरति पंसनो यस्य प्रियासः सरमेस्याम॥ अयं भृण्वे अधजयंतु तघ्नं नप

ह

मुत्तप्ररुणुते युधागाः॥ यदासंरुणुते मनु॥ मिंदो विश्वं हृत् भयत्त एज रस्या
 त्॥२२॥ समिंदो गा अजयत्सं हिरण्यासमश्रिया मघवा यो हृपूर्वाः॥ एभिर्नभि
 र्नेत्तमो अस्य शोके राये विभक्ता संभरश्च वस्यः॥ कियत्स्विरिंदो अर्धेति मातुः
 कि यमितुर्जानितुर्यो जजान॥ यो अस्य शुभं मुहुर्कैरि यति वातो नजूलस्तनयदि
 रभ्रेः॥ क्षियंतं वा मक्षियंतं रुणो तीपतिरेणुं मघवा सोमाहं॥ विभज्जनु रशनिमो इ
 वद्योरुत्तस्तोतारं मघवा वसौ धातु॥ अयं वक्रमिषण त्सूर्यस्य नेत शंरीरमत्स
 समाणं॥ अरुण ईजु हुरणो जिघर्ति त्वेवो भेर रजसो अस्य यो नो॥ असि म्यो
 यजमानो न होत॥२३॥ गव्यं तद्रंद्रं सख्याय विप्रो अश्वायं तोरषणं वाजयंतः॥ ज

नायं तो जीने दामक्षितोति मा अवि यामो वते न कोशं ॥ ज्ञाता नो बोधि रदृशान आ
 पिरभिरव्याता मर्डेता सोम्या नो ॥ सर्वापेता पितृ तमः पितृणां कर्त्तुं मुलोक मुश
 तेव यो धाः ॥ सर्वापेता मवित्त बोधिसर्वागुणान इन्द्रस्तु वतेव यो धाः ॥ वयं ध्या
 ते वक्ष्यमास बोध आभिः शमीभिर्मयै हेत इन्द्र ॥ सुत इन्द्रो मघवा यध वृत्रा भूरी १
 प्येको ल्पप्रतीति हंति ॥ अस्मि प्रियो जरिता यस्य शर्म न किं देवा वारियं तेन मार्तः ॥
 ॥ एवान इन्द्रो मघवा विरप्ता करत्सया वर्षणी धृद नर्वा ॥ त्वं राजा जनुषां धेह्यस्मे
 अधि श्रवो माहि नय ज्जरिने ॥ नृषु त इन्द्र नृगुणान इषे जरिने न घो न पीपे ॥ अ
 कारिते हरि वो ब्रह्म न व्यं धिया स्या मरथ्यः सदा साः ॥ २४ ॥ अयं पंथा अनुवितः

५९

पुराणो यतो देवा उद जायंती विश्वे ॥ अक्षि श्वि राजा निपी एप्र रधो मामातर ममु
 यापत वकः ॥ नाहम तो निरया दुर्ग हेतति रश्मि पाश्वानिर्गमणि बहु निमि अरु
 ता कर्त्तानि युधे तेन संतेन पृष्ठे ॥ परायती मातर मन्व च एन ना तु गान्य मुन
 गमानि ॥ त्वं दुर्ग हे अपि वत्सो ममिन्द्रः शत धन्यं वम्बोः सुतस्य ॥ किम नृधं कृणव
 यं सहस्व मा सो जभार शुर रश्मि पूर्वा ॥ नहो न्वस्य प्रतिमान मस्य तज्जीते पूतये
 जीने ताः ॥ अवधामि वम न्यमाना गुहा कीरं दं माता वीर्येण न्ये ॥ अयो दृश
 स्त यमकं वसानु आरो दसी अण्णा ज्ञायमानः ॥ २५ ॥ एता अर्धे सलला भवं
 ती र्त्ता वरी रिव संकोशमानाः ॥ एता विपुल कि मिदं भनंति कमपि अद्रि परि

धिंरुजंति॥ किमुषिदस्मैनिविदेभनंतेद्रस्यावधंदिधिषंत-आपः॥ ममेतात्पुत्रो
 महतावधेन वचंजघन्वांअसृजदिसिंधून्॥ ममचनत्वायुवतिः परासमम
 जुनत्वाकुषवाजगारं॥ ममसिदपः शिशवेममप्युर्ममजिदिहः सहसोदति
 षत्॥ ममचनेतेमयवन्मसोनिविविध्वांअपहन्जघान॥ अथानिविधउ
 रौतेवभूवांछिरोदासस्यसंपिणवधेन॥ शृष्टिसंस्वस्वविरंतवागामनाध
 ष्यवेषभंतुमिंद्रं॥ अशील्लेवसंवरयायमातास्वयंगतुंतन्वश्छमानं॥ उत
 मातामहिषमन्विदंनमीत्वाजहतिपुत्रेदेवाः॥ अथान्नवीदुत्रमिंद्रोहनिष्पत्स
 खेविष्णेवितरंविक्कमस्व॥ कस्तेमातरंविधवाभवच्छयुं कस्तामाजिघासच्च

रंतं॥ कस्तेदेवोअधिमाडीकल्पासीधत्ताक्षिणाः पितरं पादगं॥ अवस्यरु
 नन्नात्राणिपिबेनदेवेषुविविदेमर्हि तारं॥ अपश्यंजायाममहीयमानामथा
 पश्येनोमधराजभार॥ ॥ इति श्रीतृतीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः॥ ॥ हरिः॥
 एवात्वामिंद्रवज्रिनत्रविश्वेदेवासः सुहवासुमाः॥ महामुभरोदसीरुधमघनि
 रेकमिहृणते वचहसे॥ अवास्सजंतजिज्जयोनेदेवाभुवः संम्राह्मिंद्रसयपोनिः
 ॥ अहंनहिपरिशया नमर्णः प्रवर्तनीरसरदेविश्वधेनाः॥ अतृणवतं वियत
 मबुध्यमबुध्यमाने सुषुपाणमिंद्र॥ सप्तप्रतिप्रवत आशया नमहि वज्रेणकिरि
 णान्प्रपवन्॥ असोदयच्छवसां सामबुध्रं वार्णवातस्तविष्वाभिरिंद्रः॥ इहो न्ये

आशुशमानलो जो वाभिनकुभः पर्वतानां ॥ अभिप्रदुर्जनयो नगर्भरथा
 द्वप्रययुः साकमदयः ॥ अतर्पयो विसृतउष्टुर्मातृवत्तां ॥ अरिणा रंद्रस्त्रि
 धून् ॥ १ ॥ त्वमहोमर्कने विश्वधेनोतुर्वीतयेव व्यायक्षरतीं ॥ अरमयो नम
 सेजदर्पाः सुतरणां अरुणोरिंद्रसिंधून् ॥ प्रागुवोनभन्वो नवकाध्वस्त्रा ॥ अ
 पिन्वधुवतीर्तज्ञाः ॥ धन्वान्यज्ञो अपक्व तृषाणां अथोगिंद्रः स्तयो रंद्रसुप
 लीः ॥ पूर्वीरुषसः शरदश्चगूर्तावन्नजघन्वो अस्त्रजिह्वसिंधून् ॥ परिष्ठिती अ
 तृणद्वधा नाः सीरा रंद्रः स्त्रिवित्तेव पृथिव्याः ॥ वंम्रीभिः पुत्रमगुवो अदानं नि
 वेशना धरिव आजभर्या ॥ आ १ अंधो अरव्यदहिमा दघनो निर्धुदुखचित्समरंतपर्व ॥

६१

नो

प्रतेपूर्वाणिकरणानिविप्राविद्धां आहविदुषे करं सि ॥ यथापथा चक्षुष्यानि स्वगू
 र्वापांसिराजं नर्या विवेधीः ॥ नृष्टुत्त ॥ अकरिते ॥ २ ॥ आन रंद्रो हुराघन आ
 सा रंभिष्टि र्दवे सयासुदुगः ॥ ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्बज्रबाहुः संगे समत्सुर्वणिः
 पतेन्यून ॥ आन रंद्रो हरिभिर्या तर्जका वी नो वसिराघसेव ॥ तिष्ठालिवज्री मघ
 वा विरशी मंयज्ञमनु नो वल्लो सोतो ॥ रमेयज्ञं तमस्माकं मिद्रपुरो दधत्सनिष्पसि
 क्रतुं नः ॥ श्वघ्नी वं वज्रिं सनये रधानो तया वपमर्य आजिं जयेम ॥ उशं नुषुणः सु
 मना उपोके सोमस्य नु सुषुतस्य सधावः ॥ पा रंद्र प्रति भ्रतस्य मधुः समंधसा ममदः
 पृष्ठयेन ॥ विपोर र प्रा रंभिर्नृपतिर्बज्रबाहुः सण्योनजेता ॥ मेर्या नयोषामभि

मन्ममानोष्ठाविवक्मिपुरुहुतमिंद्र॥ २॥ गिरिर्नयः स्वतवांस्थइंद्रः सनदेवस
 हसेजालउग्रः॥ आर्त्तावज्जंरुविं नमीमउद्देवकोशं वसुनां॥ नयस्यवर्त्ता
 जनुषान्वस्तिनराधसन्नामरीतामघस्य॥ उद्धारुषाणस्तविषीवउग्रास्मभ्यंरधि
 पुरुहुतरायः॥ ईशैरायः सयस्यवर्षणीनामुतत्रजमपवर्त्तासिगोनां॥ शिस्तानरः
 सप्तथेषुप्रहावान्वस्वोराशिमाभिनेतासिभूरि॥ कयातघृण्वेशशयाशविषाय
 यास्त्रुणोतिमुहकानिदृषः॥ पुरुदाशुषेविवइष्टोअहोयादधातिद्विषंजरिने॥
 मानोमधीराभरादीधितेनःप्रदाशुषेदत्तैवभूरियते॥ नयैदेष्टेणशस्तेअस्मित
 उक्थेप्रब्रवामवयमिंद्रस्तुवतेः॥ नूषुन॥ अकारिते॥ ४॥ आयतिंदोवसउप

२

६२

नरहस्तुतः सधमादस्तुशरः॥ वारुधानस्तविषीर्थस्यपूर्वार्धेनसत्रमामभूति
 पुष्पात्॥ तस्येदिहस्तवथरुष्यानितुविद्युमस्यतुविराधसो नन॥ यस्यक्र
 तुर्वेदथो३ नसंम्रादसाहोतप्रुत्रोअभ्यस्तिवृष्टीः॥ आयतिंदोदिवआए
 थिआमधुसमुद्रादुतवापुरीषात्॥ स्वर्णरादवसेनोमरुतान्यरावेतावासदना
 दतस्य॥ स्त्रुरस्यरायोचहतोयईशेतमुष्टवामविरथेधिंद्र॥ योवायुनाजयति
 गोमतीषुप्रधृष्युयानयतिवस्योअर्च॥ उपयो नमो नमसिस्तभायंनियति
 वायंजनयंन्यजथे॥ नृत्तसानः पुरुवारउक्थैरेंद्ररुणवीतसदनपुहोता॥ ५॥ धि
 षायदिधिषण्यंतः सरण्यान्सदंतेआद्रिमौशिजस्यगोहे॥ आदुरेषाः पासस्यहो

तायेनोमहात्संवरणेषुर्वहः ॥ सत्रायदीं भार्वरस्य वरुणः सिषति शुष्मः स्तुव
तेभराय ॥ गृहायदीं मौशिजस्य गोहे प्रयधिये प्रायसे मदाय ॥ विपदरो सिषवत
स्य वृणवपयेभिर्जिन्वे अपांजवांसि ॥ विदहोरस्य गवयस्य गोहेय ॥ दीवानाय
सुध्वोऽवहंति ॥ मद्रोते हस्तासुरुतोत्तपाणी प्रयन्तारस्तु चते राधे इन्द्र ॥ कोते नि
षति किमुनोममत्सि किं नो दुर्हर्ष सेतत उवो ॥ एवाव स्वरे इन्द्रः स्वसः संम्राट्
वृत्रं वारिवः पूरेवकः ॥ पुरुषुत्तकृत्वा नः शग्धिरायो भसीयते वसो देवस्य ॥ न
ष्टुत्त इन्द्र ॥ अकारिते ॥ ६ ॥ यं न इन्द्रो जुजुषे यच्च वष्टितं नो महा न्करीति शुष्म
यित् ॥ ब्रह्मस्लोमं मघवा सोमं मुक्थायो अश्माने शवसा विभ्रदेति ॥ वृषा वृषधिं

यतु शशिमस्यं नुग्रो बाहुभ्यां नत्तमः शवीवान् ॥ श्रिये परुष्णी मुषमाणुर्णाय
स्याः पर्वणि सरमाय विव्ये ॥ यो देवो देवतमो जायमानो महो वाजेभिर्महद्भिश्च
शुष्मेः ॥ दधानो वज्रं बाहोरुशतं घाममेन रेजयत्प्रभूम ॥ विश्वारेथो सिप्रव
तश्च पूर्वो र्दुषाज्जनिमन्ने जतशाः ॥ आमातरा भरति शुष्मया गोर्नवत्परि
जं नो नु वत्तवाताः ॥ तातुत्त इन्द्रमहोत्तमहानि विश्वे धित्सर्वनेषु प्रवाच्या ॥ यशु
रधृष्णो धृषता रधृघानि हिवज्रेण शवसा विवेषीः ॥ ७ ॥ तातुत्त स्यात्तु विरम्णा
विश्वा प्रथे नवः सिस्वते वरुण उध्रः ॥ आधा हव दृषमणो भियानाः प्रसिंधवो ज
वसान्वक्रमन्त ॥ अत्राहते हरि वस्ता उदेवीरवो भिरिन्द्रस्तवतः स्वसारः ॥ यत्सीम

नुप्रमुचो बद्धधाना दीर्घामनुप्रसितिं स्पन्दये ॥ पिपीले अंशुर्मघो नसिंधुरा
 त्वाशमी शशमानस्य शक्तिः ॥ अस्मद्रयं कुशुशुवानस्य यं भ्या अशुर्नरश्मिंतु
 योजसंगोः ॥ अस्मेव विषाकृणुहि ज्येष्ठा नं म्णानि सत्रासहुरे सहोसि ॥ अस्मे
 भ्यं च त्रासुह नानि रोधि जहि वधर्वनुषो मस्य स्या ॥ अस्माकमिह त्सुश्रुणुहि त्वमिंद्रा
 स्मभ्यं चित्रा उपमाहि वाजान् ॥ अस्मभ्यं विश्वा इषणः पुरंधीरस्माकं सुमघ
 वं चोधि गोदाः ॥ नूषुत इंद्र ॥ अकरिते ॥ ८ ॥ कथामहामि वधकस्य होतुर्यज्ञं
 जुषाणे अभिसोम मूर्धः ॥ पिबंनु शाने जुषमाणे अंधो ववक्ष रघः शुचते ध
 नाय ॥ को अस्य वीरः सधमा दमापसमानं शसुमतिभिः ॥ को अस्य ॥ कदस्य वि